

Crna Gora
Ministarstvo finansija

***Smjernice makroekonomske
i fiskalne politike
za period od 2019-2022. godine***

SADRŽAJ

1.	SREDNJOROČNI CILJEVI EKONOMSKE POLITIKE	3
2.	MAKROEKONOMSKI OKVIR.....	6
2.1	Makroekonomska kretanja u 2018. i početkom 2019. godine.....	6
2.2	Makroekonomske projekcije za period 2019-2022. godine	9
3.	JAVNE FINANSIJE	12
3.1	Javne finansije u 2018. godini.....	12
3.2	Projekcije javnih finansija za period 2019-2022. godine	13
3.3	Stanje i projekcije državnog duga i garancija za period 2019-2022. godine	18
3.4	Fiskalni rizici za period 2020-2022. godine	22
3.5	Kvalitet javnih finansija	23
4.	SREDNJOROČNI BUDŽETSKI OKVIR DRŽAVE.....	25
4.1	Izdaci budžeta države.....	25
4.2	Tekući budžet i budžet državnih fondova.....	26
4.3	Rezerve.....	32
4.4	Kapitalni budžet.....	32
5.	LIMIT POTROŠNJE.....	34
5.1	Utvrđivanje limita potrošnje	34
5.1	Limiti potrošnje Potrošačkih jedinica prvog reda	36
5.2	Limiti potrošnje u tekućem i budžetu državnih fondova.....	37
6.	KRITERIJUMI FISKALNE ODGOVORNOSTI.....	40
6.1	Uslovi utvrđeni numeričkim Fiskalnim pravilima	40
6.2	Uslovi utvrđeni Limitima budžetske potrošnje.....	41
7.	PRILOG.....	43

1. SREDNJOROČNI CILJEVI EKONOMSKE POLITIKE

Strateški razvojni cilj Crne Gore je održiv i inkluzivan ekonomski rast koji će doprinijeti smanjenju razvojnog jaza zemlje u odnosu na prosjek Evropske unije i povećanju kvaliteta života svih njenih građana.

Nakon snažnog realnog ekonomskog rasta od 4,7% u 2017. godini, 4,9% u 2018. godini i procijenjenog rasta od 3,1% u 2019. godini, u narednom periodu očekuje se nastavak stabilnog rasta ekonomske aktivnosti što će uz, stvaranje uslova za dugoročnu stabilnost javnih finansija i sprovođenje strukturnih reformi, omogućiti ubrzanje dostizanja životnog standarda građana Crne Gore u poređenju sa prosjekom zemalja članica EU.

Kako bi se ostvario prethodno navedeni cilj, Vlada Crne Gore u srednjem roku, kombinuje dvije grupe mjera ekonomske politike. Prva grupa mjera odnosi se na jačanje makroekonomske stabilnosti zemlje, fiskalne i finansijske, dok je druga grupa mjera usmjerena na sprovođenje strukturnih reformi, odnosno otklanjanje ključnih prepreka za unaprjeđenje konkurentnosti zemlje i povećanje potencijalnog privrednog rasta na srednji i dugi rok.

Budući da je održivost javnih finansija jedan od ključnih stubova ukupne z makroekonomske stabilnosti prethodni period obilježilo je sprovođenje mjera fiskalne konsolidacije usmjerenih na smanjenje budžetskog deficita i stvaranje uslova za opadanje javnog duga u srednjem roku.

Da su postignuti dobri rezultati u oblasti upravljanja javnim finansijama, govori u prilog to da su izvorni prihodi budžeta, u periodu sprovođenja fiskalne konsolidacije, povećani za oko 260 mil. € što predstavlja rast od 17%, pri čemu se bilježi rast skoro svih kategorija poreskih i neporeskih prihoda, što je bio i razlog redefinisanja akcizne politike u julu 2018. godine.

Uporedo sa rastom prihoda, mjerama fiskalne konsolidacije na rashodnoj strani, omogućeno je ostvarivanje suficita Tekuće budžetske potrošnje (Tekuća potrošnja u potpunosti se finansira iz izvornih prihoda) čime je stvoren fiskalni prostor za povećanje ulaganja u infrastrukturne projekte. Shodno tome, Kapitalni budžet u 2019. godini planiran je na nivou od 295,9 mil. € ili 6,2% BDP-a što je najveći iznos ulaganja od sticanja nezavisnosti a što ukazuje na povećanje investicione aktivnosti države, koja se nastavlja i u narednom periodu, kroz rast izdvajanja za ostale kapitalne projekte i nakon završetka izgradnje prve dionice Autoputa.

Efekti sprovedenih mjera fiskalnog prilagođavanja omogućili su smanjenje budžetskog deficita sa 5,8% BDP-a u 2017. godini na planiranih 2,97% BDP-a u 2019. godini i obezbijedili da se novo zaduživanje vrši isključivo za finansiranje Kapitalnog budžeta i potrebe otplate postojećeg duga.

O postignutim rezultatima u oblasti javnih finansija svjedoči i podrška međunarodnih finansijskih institucija (MMF i Svjetska banka) koje su podržale mjere fiskalnog prilagođavanja, što je doprinijelo i poboljšanju kreditne pozicije Crne Gore, čime su se obezbijedili i povoljniji uslovi zaduživanja na međunarodnom finansijskom tržištu.

Makroekonomski okvir u Crnoj Gori, u periodu 2019-2022. godine, karakteriše nastavak investicione aktivnosti, diverzifikacija domaće privrede, uz jačanje proizvodnje i izvoza, dalje unaprjeđenje fiskalne pozicije i umjeren rast privatne potrošnje i uvoza. Imajući u vidu, da je rast

crnogorske ekonomije bio zasnovan na snažnoj investicionoj aktivnosti u protekle dvije godine, u narednom četvorogodišnjem periodu predviđa se dalji rast investicija, u prve dvije godine projektovanog perioda, da bi nakon toga kao posljedica visoke baze, nivo investicija bio održavan na dostignutom nivou. Generatori ekonomskog rasta Crne Gore, i u narednom periodu, biće sektori turizma, energetike, poljoprivrede i prerađivačke industrije, uz sektor saobraćaja, koji je preduslov razvoja ostalih sektora i cjelokupne ekonomije. Polazeći od navedenog, projektuje se da će crnogorska ekonomija realno rasti po stopi od 3,0% u 2020, 2,7% u 2021. i 3,2% u 2022. godini.

Glavni cilj fiskalne politike, u narednom srednjoročnom periodu, jeste očuvanje održivosti javnih finansija, što uz odgovarajuće strukturne reforme i povoljan investicioni ambijent treba da garantuje intenziviranje rasta ekonomije.

Shodno utvrđenom srednjoročnom okviru, glavni ciljevi strategije u oblasti javnih finansija u periodu 2019-2022. godine, su:

- projektovano smanjenje deficita u 2019. godini, nakon čega javne finansije prelaze u zonu suficita koji se ostvaruje u periodu 2020–2022. godine;
- postepeno smanjenje javnog duga, uz njegovo vraćanje u okvire od 60% u 2022. godini.

Da bi se ostvarili postavljeni ciljevi, nastaviće se sa sprovođenjem mjera fiskalne konsolidacije usmjerenih na povećanje javnih prihoda, uz nastavak vođenja restriktivne politike u dijelu tekuće javne potrošnje, kako bi se ograničio njen rast i stvorio prostor za nova investiciona ulaganja.

U tom cilju, mjere fiskalne politike koje će se sprovoditi u narednom srednjoročnom periodu omogućavaju:

- brži rast prihoda i smanjenje rashoda, što obezbjeđuje ostvarivanje suficita javnih finansija u svim godinama projekcije;
- intenziviranje investicione aktivnosti države kroz povećanje ulaganja u infrastrukturne projekte;
- novo zaduživanje isključivo u cilju finansiranja Kapitalnog budžeta, odnosno u godinama ostvarivanja suficita za potrebe prijevremene otplate postojećeg duga.

Značajni pozitivni efekti u generisanju prihoda kroz, prije svega privlačenje novih investicija, očekuje se od realizacije programa "Ekonomskog državljanstva" koji će se sprovoditi u periodu 2019 – 2021. godine, a koji podrazumijeva sticanje crnogorskog državljanstva po osnovu realizacije programa ulaganja kojim se doprinosi ekonomskom i privrednom razvoju Crne Gore, kroz ulaganja u strateške grane privrede: turizam, poljoprivredu i prerađivačku industriju kao i ulaganje u razvoj manje razvijenih jedinica lokalne samouprave. Pored navedenog, planirano je ulaganje u razvoj infrastrukture kroz davanje Aerodroma Crne Gore na dugoročno korišćenje kao i ubiranje prihoda od koncesionih naknada po tom osnovu.

Pored mjera usmjerenih na osiguranje stabilnog rasta javnih prihoda, sprovođić se aktivnosti koje će doprinijeti širenju poreske baze i unapređenju poreske discipline.

Na drugoj strani, u dijelu javne potrošnje, strateško opredjeljenje odnosi se na racionalizaciju tekuće potrošnje kako bi se stvorili uslovi za povećanje ulaganja za potrebe finansiranja kapitalnih

projekata, posebno u cilju postizanja ravnomjernijeg regionalnog razvoja. Ograničavanje rasta tekuće potrošnje očekuje se usljed planiranih efekata sprovođenja Strategije reforme javne uprave za period 2016-2020. godine, koja ima za cilj stvaranje efikasnije javne uprave koja na bolji način odgovara na potrebe građana i privatnog sektora, uz istovremeno rasterećivanje državnog i opštinskih budžeta kroz optimizaciju ukupnog broja zaposlenih. Stabilnost sistema javnih finansija Crne Gore, u značajnoj mjeri, opredjeljuju i lokalne samouprave te će i u tom segmentu biti sprovedeni reformski procesi.

Shodno projekciji, koja je sastavni dio ovog dokumenta, javni dug (bruto) karakteriše opadajući trend u narednom periodu, te će se kretati u rasponu od 78,4% BDP-a u 2019. godini do nivoa od 58,5% BDP-a u 2022. godini. Neto javni dug, kao realni prikaz stanja javnog duga, će se kretati od 67% BDP-a u 2019. godini do 57,6% BDP-a u 2020. godini.

U periodu 2019-2022. godine, ciljevi ekonomske politike sublimirani su u sljedećem:

1. BDP, u nominalnim iznosima, prosječno godišnje će rasti po stopi od oko 4,2%, a realno po stopi od oko 3,0%;
2. Zaposlenost će prosječno godišnje rasti za oko 1,5%;
3. Smanjenje stope nezaposlenosti sa 14,7% u 2019. na 13,7% u 2022. godini;
4. Smanjenje deficita tekućeg računa, sa 17,5% BDP-a u 2019, na 10,3% u 2022. godini;
5. Kao rezultat povećanja prihoda na jednoj, odnosno smanjenja javne potrošnje na drugoj strani, deficit javnih finansija nakon 2019. godine prelazi u zonu suficita koji se ostvaruje u svim godinama projekcije (2020 – 2022. godine);
6. Ostvarivanje suficita javnih finansija smanjuje potrebu za finansiranjem odnosno omogućava prijevremenu otplatu postojećeg duga;
7. Javni dug postepeno opada i kreće se u rasponu od 79,0% BDP-a u 2019. godine do nivoa od 59,2% BDP-a u 2022. godini;
8. Od 2022. godine, glavni fiskalni agregati (deficit i javni dug) nalaze se u okvirima propisanim kriterijumima iz Mاستrihta.

2. MAKROEKONOMSKI OKVIR

Makroekonomski okvir u Crnoj Gori u periodu 2019-2022 karakteriše nastavak investicione aktivnosti, diverzifikacija domaće privrede uz jačanje proizvodnje i izvoza, dalje unapređenje fiskalne pozicije i umjeren rast privatne potrošnje i uvoza. Pretpostavke makroekonomskog scenarija u srednjoročnom periodu zasnovane su na kretanjima globalne ekonomske aktivnosti, projekcijama rasta najvažnijih trgovinskih i ekonomskih partnera Crne Gore, Eurozone, ali i zemalja regiona, a uzet je u obzir i potencijal domaće ekonomije i njene mogućnosti da apsorbuje jači rast. Očuvanje makroekonomske stabilnosti i stvaranje pretpostavki za održiv rast privrede ostaje glavno opredjeljenje ekonomske politike i u narednom periodu.

U protekle dvije godine, rast crnogorske ekonomije bio je zasnovan na snažnoj investicionoj aktivnosti, u prioritetnim oblastima, sektorima turizma, energetike i poljoprivrede, dok su veliki udio u ukupnim, činile i javne investicije u infrastrukturne projekte.

Očekuje se rast investicione aktivnosti u prve dvije godine srednjeg roka i nakon toga održavanje investicija na dostignutom nivou. Bruto investicije u osnovna sredstva su u 2018. dostigle rekordan iznos i činile su oko 30% bruto domaćeg proizvoda. U periodu 2019-2022 očekujemo da će prosječno učešće investicija u BDP-u biti na istom nivou. (oko 1,6 milijardi eura). Izmijenjena dinamika izvora investicija, u korist daljeg povećanja privatnih, biće glavna odlika investicionog ciklusa u srednjoročnom periodu. Očekuje se da će planirani završetak radova na autoputu u 2020. smanjiti učešće investicija iz kapitalnog budžeta i da će ovaj jaz biti nadomješten jačanjem privatnih investicija, čije će očekivano učešće iznositi oko 24% BDP-a u periodu 2021-2022, sa 21,5% koliko je njihov udio iznosio u 2018. godini.

Privredni rast u srednjem roku 2019-2022 biće podržan setom izmijenjenih zakonskih rješenja iz oblasti ekonomske politike, kao i planiranim za naredni period. Sprovođenje strukturnih reformi je neophodan uslov za jačanje konkurentnosti domaće privrede, unapređenje poslovnog ambijenta, smanjenje sive ekonomije naročito u djelatnostima turizma, građevinarstva i maloprodaje. Mjere sektorske politike predviđaju i vrlo važne reforme uključujući optimizaciju javnog sektora, kao i set izmjena zakonskih rješenja sa ciljem unapređenja finansijskog sistema.

Ekonomski rast u narednom periodu pozitivno će se odraziti i na tržište rada, sa značajnim smanjenjem stope nezaposlenosti, povećanjem broja zaposlenih i rasta zarada u privatnom sektoru. Ovakva dinamika na tržištu radne snage bazira se na pretpostavci da će reformske mjere tržišta rada imati pozitivan efekat na povećanje učešća aktivne radne snage, uz projektovanu dinamiku zaposlenosti.

2.1 MAKROEKONOMSKA KRETANJA U 2018. I POČETKOM 2019. GODINE

Ekonomski rast je u 2018. godini, drugu godinu zaredom, bio iznad očekivanja i projekcija Vlade Crne Gore, kao i relevantnih međunarodnih organizacija. Trend rasta započet u 2017. sa ostvarenom stopom od 4,7%, nastavljen je i u 2018. godini, kada je, prema preliminarnim kvartalnim podacima Monstat-a, ostvaren ekonomski rast od 4,9% (po kvartalima: Q1-4,5%; Q2-

4,9%; Q3-5,0%; Q4-4,8%). Posmatrano sa potrošne strane, snažan doprinos rastu dala je potrošnja domaćinstava (3,4 p.p.), usljed značajnog rasta zaposlenosti, kreditne aktivnosti, prihoda od turizma i doznaka iz inostranstva. Pojačana investiciona aktivnost usmjerena na turizam, energetiku, gradnju autoputa Bar-Boljare i ostale privatne i javne projekte, doprinijela je rastu BDP-a u 2018. godini 4,0 p.p. Doprinos izvoza roba i usluga bio je 3,9 p.p, dok je negativan doprinos uvoza roba i usluga iznosio 6,0 p.p. Na strani ponude, najznačajniji rast u 2018. godini od 23,1% ostvaren je u građevinarstvu, industrijska proizvodnja veća je za 22,4% usljed visokog rasta proizvodnje električne energije (povoljni vremenski uslovi i novi kapaciteti), promet u trgovini na malo pratio je ukupnu ekonomsku aktivnost i bio realno veći za 3,4%, dok je u sektoru turizma zabilježen visok rast kako broja dolazaka (10,2%), tako i noćenja turista (8,2%). Prema preliminarnim podacima Centralne banke, prihodi od turizma prebacili su milijardu eura (1.000,9 mil.€), što je rast od 8,6% i u skladu je sa projekcijama za 2018. godinu.

Prema raspoloživim podacima za pet mjeseci 2019, dolasci i noćenja turista (kolektivni smještaj) bilježe rast od 30,3 i 18,6%, respektivno, promet u maloprodaji veći je za 6,2% u tekućim i 5,3% u stalnim cijenama, dok industrijska proizvodnja bilježi pad od 15,5 %, prvenstveno usljed pada proizvodnje električne energije od 31,2%. Nepovoljni hidrometeorološki uslovi, sa neuobičajeno malom količinom padavina, uticali su na nižu proizvodnju struje iz hidroelektrana (-52,7%), dok je proizvodnja TE Pljevlja bila 5,9% viša nego u istom periodu prethodne godine. Proizvodnja vjetroelektrana činila je 10,8% ukupno proizvedene električne energije.

Potrošačke cijene u 2018. bile su pod dominantnim uticajem kretanja rasta cijena nafte na svjetskom tržištu i primjene nove regulative u oblasti poreske politike. Godišnja stopa u decembru je iznosila 1,6%, dok je prosječna stopa za 2018. iznosila 2,6%. Proizvođačke cijene su u 2018. godini porasle u prosjeku za 1,7%, prvenstveno zbog rasta cijena električne energije, uvozne cijene su bile veće 1,6%, usljed rasta cijena koksa i derivata nafte, dok su izvozne cijene prosječno porasle 1,3%, prvenstveno zbog rasta cijena osnovnih metala.

Prvih pet mjeseci 2019. karakteriše blagi rast potrošačkih cijena. Godišnja stopa inflacije u maju (CPI) iznosila je 0,7%, uz najveći pozitivan uticaj cijena iz kategorije hrana i bezalkoholna pića (1,3p.p.). Cijene proizvođača industrijskih proizvoda u maju su rasle po godišnjoj stopi od 1,9%, izvozne cijene bile su niže 4,8%, dok su uvozne cijene u maju zabilježile godišnji rast od 2,0%.

Tržište rada tokom 2018. bilježi pozitivna kretanja, pa je broj zaposlenih, prema administrativnim podacima, porastao za 4,3%, dok je stopa registrovane nezaposlenosti na kraju decembra iznosila 17,8%, tj. 4,3 p.p. niže u odnosu na isti mjesec prethodne godine. Takođe, na kraju decembra bilo je 19,3% nezaposlenih lica manje u odnosu na decembar 2017. Najveći rast zaposlenosti zabilježili su sektori: građevinarstva (12,5%), saobraćaja (6,8%) i turizma (6,6%). Prema Anketi o radnoj snazi, zaposlenost u 2018. godini je porasla 3,6%, što je prosječno 8.200 novozaposlenih, dok je stopa nezaposlenosti iznosila 15,2%, što je na najnižem nivou od 2006. godine. Stopa aktivnosti je takođe bila na rekordno visokom nivou od 56,0%, i veća je za 1,3 p.p. u odnosu na 2017, pa se tokom 2018. na tržište rada prosječno priključilo 6.700 lica.

Pozitivna kretanja na tržištu rada nastavljaju se i u 2019. Prema administrativnim podacima, prosječan broj nezaposlenih u maju iznosio je 36.658., što je 16,1% manje g-n-g. Stopa registrovane nezaposlenosti na dan 27.05.2019. je iznosila 16,0%, što je za 3 p.p. niže u odnosu na isti dan prethodne godine. Prosječan broj zaposlenih u maju 2019. viši je za 8,4% g-n-g i iznosio je 205.164, dok je za prvih pet mjeseci 2019.godine, prosječan broj zaposlenih viši za 9% Prosječna bruto

zarada iznosila je 770€ i viša je za 0,3%, dok je neto zarada iznosila 513€ i na sličnom je nivou kao i prethodne godine.

Bankarski sektor je u 2018. ostvario pozitivan finansijski rezultat od 28,0 mil.€. Ukupni krediti u decembru su bili veći za 8,5% na godišnjem nivou, što je rezultat povećanog kreditiranja sektora stanovništva od 12,0% i privrede od 5,8%, u posmatranom periodu. Banke su u 2018. odobrile 7,5% više novih kreditnih plasmana, dok su ukupni depoziti, na godišnjem nivou, povećani za 5,9%. Zbog pogoršanja finansijskog stanja u Atlas i IBM banci, CBCG je 7.12.2018. godine, u ove banke, uvela prvo privremenu upravu, a potom je početkom januara tekuće godine uveden stečaj u IBM banci. CBCG je uvela stečaj u Atlas banku 5. aprila ove godine, nakon neuspješne druge, otvorene dokapitalizacije od 22,0 mil.€. Ukupni depoziti ove banke iznose 189 mil.€, od čega su depoziti za koje garantuje Fond za zaštitu depozita, 89 mil.€. Od garantovanih 22,5 mil.€, deponentima IBM banke u stečaju je do sada isplaćeno 16,1 mil.€ ili 72%.

Ukupna kreditna aktivnost banaka u maju ove godine je iznosila 3,0 mlrd.€ i povećana je na godišnjem nivou za 1,5%. Ukupni depoziti su bili znatno veći od nivoa kredita i sa iznosom od 3,3 mlrd.€, zabilježili su pad od 1,8%, u poređenju sa istim mjesecom prethodne godine. Nastavljen je pad kamatnih stopa na kredite i depozite, tako da su u maju one iznosile 6,18% i 0,47%, respektivno.

Tekući račun platnog bilansa u 2018. godini karakteriše rast i spoljnotrgovinske razmjene, ali i ostvarenje suficita na računu usluga. Suficit na računima usluga, primarnog i sekundarnog dohotka pokrio je 61,3% robnog deficita, kao glavnog uzročnika rasta ukupnog deficita tekućeg računa platnog bilansa. Prihodi od turizma iznosili su 1.000,9 mil.€ ili 21,7% BDP-a, što je 64,0% ukupnih prihoda od usluga. Neto priliv stranih direktnih investicija pokrio je 41,2% deficita tekućeg računa, koji je iznosio 17,2% procijenjenog BDP- a i bio veći 1,1 p.p. u odnosu na prethodnu godinu. Spoljnotrgovinski deficit povećan je za 10,2%, usljed nominalno veće vrijednosti uvoza od izvoza roba. Rast ukupnog izvoza roba opredijeljen je povećanjem izvoza električne energije i medicinskih i farmaceutskih proizvoda, dok je na rast uvoza roba najviše uticao uvoz nafte i naftnih derivata, pogonskih mašina i uređaja i drumskih vozila.

U periodu januar-maj 2019, ukupna razmjena sa inostranstvom povećana je za 3,3%. Na pad izvoza od 2,8%, najviše su uticali glavni izvozni proizvodi, aluminijum od 26,5 mil.€. (pad 18,1%), električna energija 29,5 mil.€. (pad 7,7%) i rude boksita od 21,3 mil.€. (pad 4,3%). Ukupan uvoz bio je viši za 4,3% na godišnjem nivou, dok je najveći uticaj na rast uvoza za pet mjeseci imao uvoz električne energije od 27,1 mil.€ (obračunati indeks veći od 300), proizvoda od metala i nemetalnih minerala od 100,6 mil.€. (rast 9,4%), medicinskih i farmaceutskih proizvoda od 41,9 mil.€ (rast 22,3%) i uvoz raznih gotovih proizvoda od 38,2 mil.€. (rast 11,8%).

Neto priliv stranih direktnih investicija u 2018. godini je činio 7,0% BDP-a, usljed visokog odliva SDI, dok je ukupan priliv investicija bio na nivou od 18,6% BDP-a.

Prema preliminarnim podacima CBCG, za period januar-april 2019, ukupan priliv stranih direktnih investicija iznosio je 214,0 mil.€, što pokazuje rast od 3,9%, dok je ukupan odliv iznosio 112,8 mil.€ i veći je 15,1%u odnosu na uporedni period 2018. godine.

2.2 MAKROEKONOMSKE PROJEKCIJE ZA PERIOD 2019-2022. GODINE

Kretanja osnovnih makroekonomskih agregata i indikatora za period 2019-2022. godine projektovana su na osnovu aktuelnih ekonomskih pokazatelja i izgleda u Crnoj Gori i međunarodnom okruženju, uvažavajući neophodnost očuvanja fiskalne stabilnosti, kao i planiranih sektorskih politika. Od pretpostavki iz spoljnog okruženja, korišćene su procjene ekonomskog rasta i kretanja inflacije u EU, kao i projekcije cijena sirovina na svjetskom tržištu i ostalih relevantnih podataka. Međunarodno okruženje može imati nepovoljan uticaj na ekonomska kretanja u Crnoj Gori, jer sve relevantne finansijske institucije predviđaju sinhronizovano usporavanje ekonomske aktivnosti najvažnijih svjetskih ekonomija: SAD, Kine i EU. Veoma važna pretpostavka je da se crnogorska ekonomija nalazi u zreloj fazi biznis ciklusa, pa se predviđa zadržavanje investicija na visokom nivou od oko 30% BDP-a.

Vlada nastavlja sa vođenjem odgovorne fiskalne politike sa ciljem očuvanja i daljeg unapređenja fiskalne pozicije. Sprovođenje strukturnih reformi neophodan je preduslov da bi se osigurao ubrzani ekonomski rast i u narednom periodu, uz dalje povećanje zaposlenosti. U tom smislu, nastaviće se sa implementacijom sistemskih rješenja u pravcu jačanja konkurentnosti ekonomskog sistema, kroz unapređenje poslovnog ambijenta, finansijsku i institucionalnu podršku razvoju preduzetništva, odnosno sektora malih i srednjih preduzeća, i u tom okviru, razvoju i diverzifikaciji prerađivačke industrije. Istovremeno, radi se na unapređenju radnog zakonodavstva, reformi sistema obrazovanja, kao i na unapređenju penzijskog i zdravstvenog sistema, te na postizanju efikasnosti i produktivnosti državne uprave. Generatori ekonomskog rasta Crne Gore i u narednom periodu biće sektori turizam, energetika, poljoprivreda, i prerađivačka industrija, uz sektor saobraćaja, koji je preduslov razvoja ostalih sektora i cjelokupne ekonomije.

Na osnovu raspoloživih podataka, za 2019. realni rast je procijenjen na 3,1%, dok projektovana prosječna stopa rasta BDP-a, u periodu 2020-2022 iznosi 3%. Crnogorska ekonomija će u 2020. zabilježiti rast od 3,0%, 2,7% u 2021. godini i 3,2% u 2022. Glavna pretpostavka scenarija je da će bruto investicije zadržati visok nivo od oko 1,6 mlrd.€. U 2020. se završava prioritetna dionica autoputa (pretpostavka scenarija) i počinje operativna faza funkcionisanja tog projekta, što će proizvesti pozitivne efekte na ekonomski ambijent i ubrzati ekonomski rast u narednim godinama. Istovremeno, završetak autoputa smanjuje investicije iz javnih izvora (kapitalni budžet), ali će ovo smanjenje nadomjestiti rast investicija iz privatnih izvora, sa nivoa od 21,5% na oko 24% BDP-a, podstaknuto očekivanim rastom investicija po osnovu ekonomskog državljanstva, modernizacije aerodroma i ostalim najavljenim investicijama. Takođe, planirano donošenje Zakona o javno-privatnom partnerstvu biće u funkciji daljeg rasta investicija i njihovoj većoj diverzifikaciji. U periodu 2019. do 2022. kumulativni nominalni rast BDP-a će iznositi 18,1%, dok će realan rast iznositi 12,6%.

Kretanje BDP-a, u periodu od 2019-2022. godine, opredijeljeno je sljedećim kategorijama:

- Domaća tražnja (potrošnja domaćinstava, finalna potrošnja države i bruto investicije u osnovna sredstva) će imati prosječno učešće u realnoj stopi rasta 1,6 p.p, dok će neto izvoz roba i usluga imati doprinos od 1,4 p.p. u srednjem roku. Dinamika je različita po godinama, jer u prve dvije godine domaća tražnja potpuno opredjeljuje stopu rasta, dok stabilizacija investicione aktivnosti u periodu 2021-2022 prouzrokuje pad učešća domaće

tražnje na 0,1 p.p, a pojačava uticaj neto izvoza na 2,8 p.p, kroz stagnaciju uvoza i stabilan rast izvoza. Zahvaljujući postepenoj diverzifikaciji domaće ekonomije i jačanju konkurentnosti privatnog sektora, struktura doprinosa realnom rastu će u srednjoročnom periodu biti izmijenjena u korist većeg doprinosa neto izvoza rastu BDP-a, uz visok rast prihoda od turizma, kao i dalji rast izvoza roba.

- Potrošnja domaćinstava će biti pod uticajem blagog povećanja zarada i rasta broja zaposlenih, kao rezultat tražnje po osnovu realizacije investicionih aktivnosti, ali i očekivanog povećanja prihoda od turizma. Prosječna realna stopa rasta potrošnje domaćinstava, u navedenom periodu, iznosiće 1,8%;
- Investicije u osnovna sredstva su u 2018. dostigle nivo od 1.369,0 mil.€, a projekcije predviđaju dalji realni rast u 2019. i 2020. od 5,4% i 4,6%, respektivno. Osim privatnih investicija, planiran je i značajan nivo javnih investicija (nastavak gradnje prioritetne dionice autoputa i lokalna infrastruktura). Prosječan realni rast investicija projektovan je na nivou od 1,2%, uz očekivani realni pad od 3,4% i 2,0% respektivno u 2021 i 2022, usljed baznog efekta - završetak dionice autoputa. Očekuje se da će završetak prve dionice autoputa stvoriti nove poslovne mogućnosti za investiranje na sjeveru i jugu zemlje, s multiplikativnim efektima na cjelokupnu ekonomsku aktivnost.
- Finalna potrošnja države će biti pod uticajem realizacije mjera fiskalne konsolidacije, što podrazumijeva kontrolisano trošenje iz tekućeg budžeta. Drugi značajan faktor je sprovođenje mjera optimizacije državne uprave, što će efektuirati realnim padom finalne potrošnje države od 0,4% prosječno.
- Realni rast izvoza roba i usluga prosječno će iznositi 3,9%, što je rezultat značajnih ulaganja u povećanje kapaciteta i kvalitet turističke ponude, uz produženo trajanje sezona i posljedično očekivani rast prihoda. Projektovani prosječni rast prihoda od turizma je 7,0% a roba 4,6%. U narednom periodu očekuje se rast industrijske proizvodnje namijenjene izvozu (duvanska industrija, industrija metala, energetika i farmaceutska industrija) i rast neto izvoza (supstitucija uvoza) ovih proizvoda. Ovakav rast izvoza roba i usluga proizvodi pozitivne efekte na smanjenje deficita platnog bilansa i rast BDP-a;
- Uvoz roba i usluga je u 2018. dostigao iznos od 3,1 mlrd.€, odnosno 67,4% procijenjenog BDP-a za 2018. i veći je za 340 mil.€ u odnosu na prethodnu godinu. Ovakav rast je uslovljen povećanim uvozom roba za potrebe investicija (uvoz građevinskih materijala i opreme) i rastom uvoza usluga koji se odnosi na građevinarstvo (izgradnja autoputa i drugi projekti). U periodu 2019-2022 se očekuje umjereniji rast uvoza, kao posljedica dinamike investicione aktivnosti. Očekivani rast uvoza roba i usluga u srednjem roku je 2,5% nominalno ili 0,4% realno.

U nastavku su date projekcije osnovnih makroekonomskih indikatora od 2019-2022:

- Rast prihoda od izvoza roba i usluga, uz postepeni pad uvoza roba i usluga u narednom periodu, značajno će popraviti platno-bilansnu poziciju Crne Gore. Deficit tekućeg računa će se sa visokog učešća od 17,2% BDP-a u 2018. godini i rasta na 17,5% u 2019, smanjiti na 17,0% u 2020, 13,7% u 2021. i 10,3% u 2022.

- Zaposlenost će umjereno rasti tokom čitavog perioda, po prosječnoj godišnjoj stopi od 1,4%, kao rezultat rasta ekonomske aktivnosti, uz ograničenja koja se odnose na djelimično angažovanje domaće radne snage u izvođenju investicionih radova i nepodudaranje ponude i tražnje na tržištu rada. Pozitivan uticaj će imati i aktivnosti osposobljavanja i edukacije za deficitarna zanimanja; program podrške samozapošljavanja, kao i finansijski podsticaji za poslodavce na sjeveru Crne Gore. U posmatranom periodu, nominalne zarade će prosječno rasti po stopi od 0,6%;
- Nezaposlenost će se smanjivati, sa procijenjenih 15,2% (ARS) u 2018. godini, da bi se u 2022. godini spustila na 13,7%. Ovakva dinamika na tržištu radne snage bazira se na pretpostavci da će reformske mjere tržišta rada imati pozitivan efekat na povećanje učešća aktivne radne snage, uz projektovanu dinamiku zaposlenosti.
- Ukupan priliv ¹ stranih direktnih investicija će prosječno iznositi 18,4% BDP-a u projektovanom periodu.
- Prosječna projektovana inflacija u srednjem roku je 1,7% uz stabilne cijene nafte i hrane na svjetskom tržištu. Uzete su u obzir projekcije stabilne inflacije u eurozoni, koje se približavaju ciljanim vrijednostima od oko 2%.

Potencijalni rizici po ekonomski rast u srednjoročnom periodu mogu biti: eventualna eskalacija protekcionističkih trgovinskih mjera, političke nesigurnosti, usporavanje najvećih ekonomija eurozone i slabljenje dinamike rasta kineske ekonomije. Od domaćih faktora, na makroekonomske izgleda može uticati dinamika realizacije investicija, meteorološke prilike koje bi se odrazile na domaću ponudu, kao i dodatni pritisak na povećanje javne potrošnje.

Sa druge strane, više stope rasta bruto investicija od projektovanih, mogu opredijeliti i veći realni rast BDP-a u srednjoročnom periodu.

Tabela 1 Makroekonomske projekcije 2018-2022.

	2018	2019	2020	2021	2022
Nominalni BDP u mil.€	4619,1	4803,3	4997,1	5197,6	5454,3
Nominalni rast	7,4	4,0	4,0	4,0	4,9
Realni rast	4,9	3,1	3,0	2,7	3,2
Inflacija (prosjeak)	2,6	1,3	1,5	1,9	2,0

¹ Podatak o ukupnom prilivu bolje ukazuje na snagu investicionog ciklusa.

3. JAVNE FINANSIJE

Strukturu javnih finansija Crne Gore čini Budžet Crne Gore sa državnim fondovima (Fondom penzijskog i invalidskog osiguranja, Fondom za zdravstveno osiguranje, Fondom za obeštećenje, Zavodom za zapošljavanje i Fondom rada) i budžeti lokalnih samouprava (Glavni grad Podgorica, Prijestonica Cetinje i 22 opštine).

U ovom poglavlju analizirani su preliminarni podaci ostvarenih javnih prihoda i rashoda u 2018. godini, date fiskalne projekcije za period 2019-2022, definisani rizici njihovog ostvarenja i predstavljen srednjoročni institucionalni i regulatorni okvir koji će definisati aktivnosti u oblasti javnih finansija.

3.1 JAVNE FINANSIJE U 2018. GODINI

Kako bi se obezbijedilo stvaranje uslova za održivost i stabilnost javnih finansija, Vlada je u 2018. godini, nastavila sa sprovođenjem mjera fiskalne konsolidacije prethodno utvrđenih Planom sanacije budžetskog deficita i javnog duga za period 2017–2021. godine i dopunjenih Fiskalnom strategijom za period 2017–2020. godine.

Javni prihodi u 2018. godini iznosili su 1.969,5 mil. €, ili 42,6% BDP-a (4.619,1 mil. €) što predstavlja povećanje od 184,1 mil.€ ili 10,3% u odnosu na 2017. godinu, dok su u odnosu na planirane niži za 0,9%. Poredeći sa prethodnom godinom, skoro sve kategorije poreskih i neporeskih prihoda ostvarile su rast, pri čemu je najveće pozitivno odstupanje zabilježeno kod naplate prihoda od:

- PDV-a za 68,2 mil. € ili 12,4%, kao rezultat povećanja standardne stope sa 19% na 21% ali i rasta ekonomske aktivnosti;
- Doprinosu za 29,5 mil. € ili 6,0%, usljed redovnijeg izmirivanja obaveza po osnovu reprograma poreskog duga i pozitivnih kretanja na tržištu rada;
- Ostalih prihoda za 36,8 mil. €, kao posljedica većeg ostvarenja prihoda od kapitala, usljed naplate dividende po osnovu vlasničkog udjela države u Elektroprivredi Crne Gore.²

Negativno odstupanje prihoda u odnosu na planirane, prije svega, je rezultat manjeg ostvarenja prihoda od akciza uzrokovanog nepovoljnim kretanjima na tržištu, a što je bio i razlog redefinisanja akcizne politike, u julu 2018. godine.

Javna potrošnja u 2018. godini iznosila je 2.152,4 mil.€ ili 46,6% BDP-a, što predstavlja povećanje od 7% u odnosu na 2017. godinu. U odnosu na planiranu, ukupna javna potrošnja veća je za 66,2 mil. € ili 3,2%. U strukturi ukupne javne potrošnje, tekuća javna potrošnja veća je u odnosu na planiranu za 89,2 mil. €, pri čemu je najveće pozitivno odstupanje zabilježeno kod kapitalnih izdataka u Tekućem budžetu u iznosu od 25,5 mil. €, kao prije svega, rezultat nabavke opreme za

² Vlada Crne Gore uplatila je 15.maja 2018. godine italijanskoj kompaniji A2A prvu tranšu od 68,9 miliona eura i na taj način otkupila 17.252.885 akcija u Elektroprivredi Crne Gore (EPCG). Time je država povećala svoje vlasništvo u ovoj kompaniji (EPCG) sa 57,01% na 70,16%.

potrebe Vojske Crne Gore po osnovu zaključenog kreditnog aranžmana. Pored navedenog, veća realizacija u odnosu na planiranu zabilježena je kod rashoda za Kamate i Transfera institucijama, pojedincima, NVO i javnom sektoru. Na drugoj strani, Kapitalni budžet realizovan je u manjem iznosu od planiranog za 23,1 mil. € dominantno usljed sporijeg povlačenja sredstava za izvođenje prioritetne dionice Autoputa, budući da je u dijelu ostalih projekata koje sprovode Uprava javnih radova i Uprava za saobraćaj zabilježeno izvršenje iznad plana.

Istovremeno, u 2018. godini je dostignut i nominalno najviši nivo kapitalne potrošnje u iznosu od 318,0 mil. € ili skoro 7% BDP-a, što ujedno predstavlja i najviši stepen realizacije kapitalnog budžeta od 93,2%.

3.2 PROJEKCIJE JAVNIH FINANSIJA ZA PERIOD 2019-2022. GODINE

Fiskalna politika u periodu 2020-2022. godine biće usmjerena na nastavak sprovođenja mjera fiskalne konsolidacije kako bi se osiguralo balansiranje budžeta i ostvarivanje suficita javne potrošnje kao i postepeno opadanje javnog duga do nivoa ispod 60% u 2022. godini.

Pregled mjera i reformi fiskalne politike za period 2019 – 2022. godine:

Mjere i reforme koje opredjeljuju kretanje javnih prihoda:

- ❖ Povećanje minimalne zarade za 15% (na 222€), uz istovremeno smanjenje doprinosa za zdravstveno osiguranje na teret poslodavca za 2 p.p, što će za posljedicu imati smanjenje prihoda koji se ubiraju po osnovu doprinosa za zdravstveno osiguranje;
- ❖ Prestanak važenja tzv. "kriznog poreza" za dio zarade iznad nacionalnog prosjeka po stopi od 11% i vraćanje na proporcionalnu stopu od 9% za sve zarade, od 2020. godine;
- ❖ Izmjena seta poreskih zakona u 2019. godini, kojim će se izvršiti dalja harmonizacija sa EU zakonodavstvom;
- ❖ Ublažavanje akciznog kalendara, zadržavanjem akcize na duvan u 2019. godini na istom nivou iz 2018. godine (specifična akciza na cigarete 30€ na 1000 komada, a proporcionalna 32% maloprodajne cijene cigareta), dok će se od 2020. godine specifična akciza godišnje povećavati za 3,5€, a proporcionalna smanjivati za 1,5%;
- ❖ Akcize na gaziranu vodu sa dodatkom šećera ili drugih sredstava za zaslađivanje ili aromatizaciju od 2019. godini povećano je na 25€ po hektolitr, dok će se 2020. godine akcize povećati za 5€ po hektolitr;
- ❖ Povećanje akcize na etil-alkohol shodno definisanom kalendaru utvrđenom Fiskalnom strategijom za period 2017-2020. godine;
- ❖ Od 2019. godine uvedena je akciza na ugalj u iznosu od 0,15€/GJ, koja će se postepeno povećavati na 0,30 € po GJ u 2020. godini;

- ❖ Reforma Poreske uprave i implementacija elektronskog praćenja fiskalnih registar kasa;
- ❖ Smanjenje zaostalog poreskog duga kroz sprovođenje Zakona o reprogramu poreskih potraživanja;
- ❖ Implementacijom novog zakonodavnog okvira u oblasti priređivanja igara na sreću stvoriće se uslovi za ubiranje dodatnih prihoda po ovom osnovu;
- ❖ Projekat "Ekonomskog državljanstva" obezbijediće povećanje priliva stranih direktnih investicija, generisati nove prihode i obezbijediti dodatna sredstva za ulaganje u manje razvijena područja kako bi se unaprijedio regionalni razvoj;
- ❖ Očekivani Plan realizacije koncesije za Akcionarsko društvo „Aerodromi Crne Gore“;
- ❖ Sprovođenjem Zakona o finansiranju lokalnih samouprava i legalizacijom neformalno izgrađenih objekata stvoriće se uslovi za povećanje prihoda koje ubiraju lokalne samouprave i povećati stepen fiskalne i budžetske discipline.

Mjere i refrome usmjerene na optimizaciju javne potrošnje:

- ❖ Povećanje minimalne zarade za 15% (na 222€), uz istovremeno smanjenje doprinosa za zdravstveno osiguranje na teret poslodavca za 2 p.p, rezultiraće smanjenjem ukupnog fonda bruto zarada i sa druge strane povećati rashode koji se usklađuju sa minimalnom odnosno prosječnom zaradom;
- ❖ Sprovođenjem Plana optimizacije javne uprave za period 2018-2020. godine omogućiće se optimizacija broja zaposlenih na centralnom i lokalnom nivou i smanjenje ukupnog fonda bruto zarada u javnom sektoru;
- ❖ Ograničavanjem rasta tekuće javne potrošnje stvoriće se uslovi za povećanje ulaganja u razvojne projekte;
- ❖ Srednjoročni budžetski okvir uključuje redovno usklađivanje plata, penzija i socijalnih davanja u skladu sa zakonom;
- ❖ Sprovođenjem novog koncepta "objedinjenih javnih nabavki", stvoriće se uslovi za racionalizaciju "zajedničkih" troškova državnih organa (kancelarijski materijal i oprema, gorivo, fiksna i mobilna telefonija i sl.);
- ❖ Sprovođenjem Programa reforme upravljanja javnim finansijama jača se fiskalna disciplina i povećava transparentnost javnih finansija.

Mjere fiskalne politike za naredni srednjoročni period predstavljaju nastavak mjera utvrđenih Fiskalnom strategijom za period 2017 -2020. godine, kako bi se jačala fiskalna stabilnost i pružila podrška ekonomskom rastu. Sve prethodno pomenute mjere kreirane su tako da omoguće dalji rast javnih prihoda, što će uporedo sa kontrolisanim rastom tekuće potrošnje i rasterećenjem kapitalne potrošnje, usljed završetka prve dionice autoputa, stvoriti uslove za smanjenje deficita u 2019. Godini, odnosno ostvarivanje suficita javnih finansija u periodu 2020 – 2022. godine.

Projekcije javnih prihoda urađene su na osnovu projekcija kretanja makroekonomskih indikatora (BDP, zarade, zaposlenost), procijenjenih efekata mjera fiskalne konsolidacije u srednjem roku, kao i efekata koji su kratkoročnog karaktera, a tiču se projekta ekonomskog državljanstva i koncesione naknade shodno očekivanom planu realizacije koncesije za Aerodrome Crne Gore.

Javni prihodi u 2019. godini procijenjeni su u iznosu od 2.074,2 mil.€ ili 43,2% BDP-a, što je u odnosu na 2018. godinu više za 104,7 mil.€ ili 5,3%, kao rezultat efekata prethodno pomenutih mjera, ali i rasta ekonomske aktivnosti. Nakon toga, u 2020. godini očekivan je rast od 108,6 mil.€ ili 5,2% u odnosu na 2019. godinu, uslijed prethodno pomenutih efekata kratkoročnog karaktera. Procjenjuje se da će javni prihodi u 2021. godini biti niži za oko 5,8 mil.€, kao rezultat visoke baze iz 2020. godine, nakon čega u 2022. godini bilježe rast uslijed efekata očekivanog rasta ekonomske aktivnosti.

Projekcije glavnih kategorija javnih prihoda u periodu 2019-2022:

Porez na dohodak fizičkih lica planiran je na osnovu projekcija nominalnog rasta zaposlenosti i zarada. Osim navedenog, uzete su u obzir sljedeće reforme i mjere koje imaju direktan uticaj na kretanje ove poreske kategorije:

- Implementacija Zakona o reprogramu poreskih potraživanja;
- Implementacija elektronskog praćenja fiskalnih registar kasa;
- Prestanak važenja "kriznog poreza" od 01.01.2020. godine;
- Naplata dijela zaostalog poreskog duga lokalnih samouprava;
- Rast minimalne zarade na 222€ u neto iznosu od avgusta 2019. godine.

Shodno navedenom, porez na dohodak će u 2019. godini iznositi 170,6 mil.€ ili 3,6% BDP-a, što je za 4,5% više nego što je naplaćeno u 2018. godini. Nakon toga u 2020. godini će rasti za 3,9%, u 2021. 4,0% i u 2022 za 1,3%.

Prilikom izrade projekcija uvažen je i fiskalni uticaj novog Zakona o finansiranju lokalnih samouprava, kojim se procentualno više izdvaja za opštine, što će izazvati promjenu strukture, ali ne i ukupnog procijenjenog nivoa javnih prihoda.

Porez na dobit pravnih lica projektovan je na osnovu kretanja rasta BDP-a iz prethodne godine, naplate zaostalog poreskog duga, implementacije elektronskog praćenja fiskalnih registar kasa i smanjenja poreskog opterećenja rada.

Shodno navedenom, porez na dobit će u 2019. godini iznositi 71,2 mil.€ ili 1,5% BDP-a, što je za 4,4% više nego što je naplaćeno u 2018. godini. Nakon toga u 2020. godini će rasti za 3,7%, u 2021. 3,0% i u 2022. za 1,9%.

Porez na dodatu vrijednost projektovan je na osnovu stope rasta potrošnje domaćinstava, ostvarenja u dosadašnjem periodu 2019. godine, implementacije elektronske fiskalizacije i reprogramu poreskog duga. Shodno rastu ekonomske aktivnosti i pomenutim mjerama, naplata PDV-a će u 2019. godini iznositi 657,9 mil.€ što je u odnosu na prethodnu godinu više za 6,6%, dok će u narednom srednjoročnom periodu prosječno godišnje rasti za 3,5%. Posmatrano kao procenat učešća u BDP-u, u srednjem roku, prihodi će postepeno opadati, što je rezultat očekivanog kretanja makroekonomskih indikatora.

Akcize će dominantno rasti pod uticajem izmjene poreske politike u ovoj oblasti. Redefinisana akcizna politika, koja se počela primjenjivati u septembru prethodne godine, doprinijela je oporavku tržišta duvana, tako da obim prodaje duvanskih proizvoda u prvih pet mjeseci tekuće godine raste za oko 36,0% u odnosu na isti period prethodne godine, tako da će se i naplata prihoda od akciza postepeno oporavljati. Prema redefinisanim akciznim kalendarima od 2020. godine, specifična akciza na cigarete godišnje će se povećavati za 3,5€ na 1000 komada, a proporcionalna smanjivati za 1,5% maloprodajne cijene cigareta. Shodno navedenom, očekuje se blagi rast prihoda po ovom osnovu.

Akcize na gaziranu vodu sa dodatkom šećera ili drugih sredstava za zaslađivanje ili aromatizaciju će u 2020. godini povećati za 5€ po hektolitr, sa sadašnjih 25€ po hektolitr.

Povećanje akcize na etilalkohol i akcize na ugalj će se kretati shodno definisanom kalendaru utvrđenom Fiskalnom strategijom za period 2017-2020. godine;

Navedene izmjene akcizne politike doprinijeće rastu prihoda od akciza i PDV-a (neto efekat godina na godinu) za oko 12,0 mil.€ u 2019. godini, 9,3 mil.€ u 2020. godini, 1,5 mil.€ u 2021. godini i 1,3 mil.€ u 2022. godini.

Shodno navedenom, procjena je da će ukupna naplata akciza u 2019. godini iznositi 234,8 mil.€ što je za 6,2% više u odnosu na 2018. godinu, dok će u narednom srednjoročnom periodu (2020-2022) prosječno godišnje rasti za 3,4%. Posmatrano kao procenat učešća u BDP-u, u srednjem roku prihodi od akciza će biti na nivou od 4,8-4,9% BDP-a.

Doprinosi – kako se u srednjem roku predviđa blagi rast zaposlenosti i zarada, po tom osnovu doprinosi neće značajnije rasti. Prilikom projektovanja prihoda od doprinosa uzete su u obzir i sljedeće pretpostavke:

- Nastavak reprograma poreskih potraživanja, shodno utvrđenom planu Poreske uprave;
- Rast minimalne zarade za 15% uz istovremeno smanjenje doprinosa za zdravstveno osiguranje na teret poslodavca za 2 p.p. od avgusta tekuće godine;
- Naplata dijela duga lokalnih samouprava.

Kao rezultat prethodno navedenih kretanja na tržištu rada i ostalih pretpostavki, prihodi od doprinosa u 2019. godini procijenjeni su na iznos od 534,2 mil. €. što je za 1,9% više u odnosu na 2018. godinu. Prvenstveno kao rezultat smanjenja poreskog opterećenja rada, ali i niže naplate po osnovu reprograma kada su u pitanju doprinosi u 2020. godini, doprinosi će biti niži za 1,1% u odnosu na procjenu za 2019. godinu, dok će u 2021. i 2022. godini blago rasti i to za 0,4% odnosno 1,1%.

Naknade će rasti uslijed prethodno pomenutih prihoda od koncesije na aerodrome, kao i prihoda koji se očekuju od implementacije projekta ekonomskog državljanstva. Takođe, u srednjem roku naknade će rasti i uslijed sprovođenja novih zakonskih rješenja, koja se tiču finansiranja lokalnih samouprava, ali i novog Zakona o igrama na sreću koji će se na sveobuhvatan način urediti tržište igara na sreću, definisati nove oblike igara na sreću, omogućiti potpuni i kvalitetniji on-line nadzor priređivača, što će dovesti do stvaranja kvalitetnijeg ambijenta za razvoj tržišta i povećanje prihoda po ovom osnovu.

Kretanje **Ostalih prihoda** dominantno opredijeljuje kretanje prihoda od kapitala unutar koje se u ovoj godini očekuje približno isti iznos dividende od EPCG (oko 35,0 mil.€), kao u 2018. godini, dok je nakon toga (2020-2022) uzeta pretpostavka da će iznos dividende biti niži za oko 15,0 mil.€.

Projekcije javne potrošnje za period 2019-2022:

Javna potrošnja u 2020. godini planirana je u iznosu od 2.138,7 mil.€ odnosno 42,8% BDP-a i u odnosu na 2019. godinu manja je za 37,2 mil.€ ili 1,7%. Navedeno smanjenje javne potrošnje rezultat je manjeg izdvajanja u dijelu Kapitalnog budžeta, po osnovu troškova izgradnje prioritete dionice Autoputa, imajući u vidu da je tokom 2020. godine planiran završetak izvođenja radova. Na drugoj strani, planirano je povećanje izdvajanja za ostale projekte koji se realizuju kroz Kapitalni budžet.

Shodno projekciji, u periodu 2020-2022. godine, uspostavlja se silazni trend, budući da će se javna potrošnja kretati u rasponu od 2.138,7 mil.€ ili 42,8% do 2.087,6 mil.€ ili 38,3%. Glavni razlog smanjenja javne potrošnje jeste rasterećenje kapitalne potrošnje usljed završetka izgradnje prve dionice Autoputa, dok će tekuća potrošnja nominalno blago rasti, ali će kao učešće u BDP-u opadati.

Najveće učešće u strukturi tekuće potrošnje imaju mandatorni rashodi koji se odnose na bruto zarade, penzije i socijalna davanja. Ukupan fond bruto zarada projektovan je na način da stagnira u nominalnim iznosima dok kao učešće u BDP-u opada. Ovo iz razloga, što se u narednom periodu, očekuje materijalizacija efekata optimizacije javne uprave kroz racionalizaciju broja zaposlenih, a u skladu sa aktivnostima i mjerama definisanim Strategijom reforme javne uprave u periodu 2016 – 2020. godine. Pored toga, ukalkulisani su i efekti povećanja minimalne zarade i smanjenja poreskog opterećenja rada za 2 procentna poena što rezultira smanjenjem troškova koje država kao poslodavac ima po osnovu izmirenja obaveza za doprinose za zdravstveno osiguranje.

Puni efekat optimizacije javne uprave nije uračunat, imajući u vidu da u ovom trenutku još uvijek nije poznat efekat optimizacije kroz smanjenje broja zaposlenih. Naime, izmjenama zakonskih rješenja stvoreni su uslovi za ostvarenje prava na isplatu otpremnine sporazumnim prekidom radnog odnosa, što će omogućiti smanjenje broja zaposlenih. Sredstva za predmetne namjene biće obezbijeđena na teret fonda bruto zarada, što će, u odnosu na prezentovane projekcije, dodatno umanjiti fond zarada, a za isti iznos uvećati sredstva za otpremnine. Pored navedenog, za predmetnu namjenu koristiće se i sredstva obezbijeđena na poziciji tehnoloških viškova u okviru budžeta Ministarstva finansija. Drugim riječima, u prvoj godini, izdvajanja po osnovu optimizacije u dijelu isplate otpremnina će imati neutralan efekat na budžetski balans, do će u srednjem i dugom roku, strukturno uticati na umanjenje fonda bruto zarada i ovaj efekat nije uračunat u postojeće projekcije.

U dijelu penzionih i socijalnih davanja, projekcija polazi od pretpostavke da će ova davanja biti redovno usklađivana u skladu sa zakonskim rješenjima koja regulišu ova pitanja.

U 2020. godini projektuje se ostvarivanje suficita javnih finansija u iznosu od 44,0 mil.€ odnosno 0,9% BDP-a pri čemu se pozitivan saldo ostvaruje i u naredne dvije godine i to: u iznosu od 131,4 mil.€ ili 2,5% BDP-a u 2021. odnosno 113,2 mil.€ ili 2,1% BDP-a u 2022. godini.

Imajući u vidu projektovane nivoe suficita javnih finansija i sredstava neophodnih za otplatu duga, nedostajuća sredstva u 2020. godini iznosiće 548,5 mil.€. nakon čega opadaju do nivoa od 191,9 mil.€ u 2022. godinu i to kao rezultat ostvarivanja suficita.

3.3 STANJE I PROJEKCIJE DRŽAVNOG DUGA I GARANCIJA ZA PERIOD 2019-2022. GODINE

Stanje državnog i javnog duga na kraju 2018. godine

Javni dug Crne Gore, na dan 31. decembar 2018. godine, iznosio je 70,77% BDP-a. Navedeno stanje javnog duga čine unutrašnji dug u iznosu od 8,51% BDP-a, spoljni dug u iznosu od 59,75% BDP-a, kao i dug lokalne samouprave koji čini 2,51% BDP-a.

Tabela 2 Pregled državnog i javnog duga na kraju 2018. godine

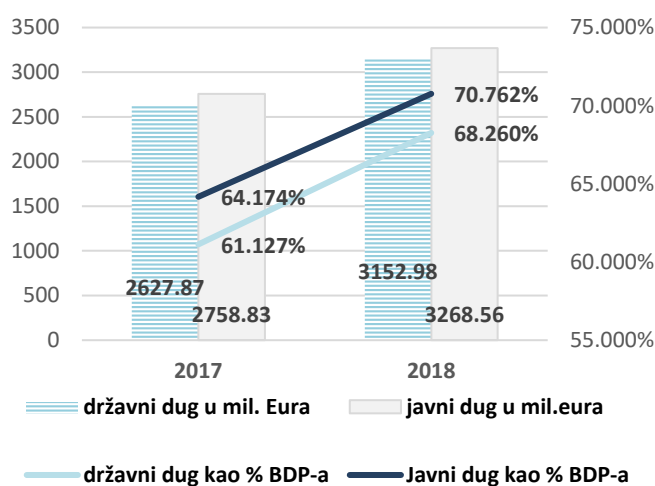
			BDP
			4.619,1³
Rb.	Kategorija	Iznos u mil. €	% BDP
1	Spoljni dug	2.760,0	59,75
2	Unutrašnji dug	392,98	8,51
3	Ukupno državni dug (1+2)	3.152,98	68,26
4	Dug lokalne samouprave	115,75	2,51
5	Ukupno javni dug (3+4)	3.268,73	70,77
6	Depoziti	276,83	6,00
7	Ukupno državni dug sa depozitima (3-6)	2.876,15	62,27
8	Ukupno javni dug sa depozitima (5-6)	2.991,90	64,77

U odnosu na kraj 2017. godine, u 2018. godini, došlo je do povećanja javnog duga za 509,90 mil.€, prvenstveno usljed zaduženja kod kineske EXIM banke, radi izgradnje prioritetne dionice autoputa, u iznosu od 186,47 mil. USD, odnosno 135,93 mil. €⁴; emisije euroobveznica na međunarodnom tržištu u iznosu od 500 mil. €, kao i usljed kreditnog aranžmana uz garanciju Svjetske banke zasnovane na javnoj politici (Policy Based Guarantee - PBG) u iznosu od 250 mil. €.

³ Procjena BDP-a za 2018. godinu prema preliminarnim podacima MONSTAT-a

⁴ Prema fiknom kursu EUR/USD=1,3718

Grafik 3.3.1 Državni i javni dug (2017-2018)

Kada je riječ o kretanju državnog duga, na kraju prvog kvartala 2019. godine, prema preliminarnim podacima Ministarstva finansija, državni dug iznosi 3.179,38 mil. € ili 66,19% BDP-a. Od navedenog iznosa, spoljni dug iznosi 2.800,74 mil. €, odnosno 58,31% BDP-a, dok domaći dug iznosi 378,64 mil. € odnosno 7,88% BDP-a. Depoziti na kraju prvog kvartala 2019. godine (uključujući zlato) iznosili su 253,7 mil. € ili 5,28% BDP-a. Ukupno, sa depozitima, državni dug je na kraju prvog kvartala 2019. iznosio 60,91% BDP-a.

Tabela 3 Pregled državnog duga na kraju prvog kvartala 2019. godine

Rb.	Kategorija	Iznos u mil. €	% BDP ¹
1	Spoljni dug	2.800,74	58,31
2	Unutrašnji dug	378,64	7,88
3	Ukupno državni dug (1+2)	3.179,38	66,19
4	Depoziti	253,7	5,28
5	Ukupno državni dug sa depozitima (3-4)	2.925,68	60,91

Prema Zakonu o budžetu za 2019. godinu, u tekućoj godini planirano je zaduženje za finansiranje budžeta, otplate duga i stvaranje rezerve u ukupnom iznosu od 556,00 mil. €.

Planirano je zaduženje na domaćem tržištu, emisijom domaćih obveznica do 190,00 mil. €. U slučaju da se ne ostvari ciljana vrijednost, preostali iznos bi bio obezbijeđen zaduženjem kod komercijalnih banaka, ili na inostranom tržištu.

Ministarstvo finansija je 22. i 23. aprila 2019. godine, emitovalo obveznice u iznosu od 190 mil. €, uz mogućnost realizacije emisije u više tranši. Od ovog iznosa, 150 mil. € emitovano je sa rokom dospeljeća od 5 godina i kamatnom stopom od 3%, dok je 50 mil. € emitovano sa rokom dospeljeća od 7 godina i kamatnom stopom od 3,5%. Prema podacima Ministarstva finansija, do 25. aprila 2019. godine, prodato je 74,77 mil. €. Naredna tranša obveznica očekuje se krajem maja mjeseca, a obveznice se mogu emitovati tokom godine do ostvarenja ukupnog iznosa, ili do završetka kalendarske godine.

Osim toga, prema Zakonu o budžetu za 2019. godinu, za potrebe refinansiranja i stvaranja rezerve, Vlada može, u 2019. godini, zaključiti kreditni aranžman sa finansijskim institucijama, kroz emisiju obveznica na domaćem ili međunarodnom tržištu u iznosu do 250 mil. €, uz garanciju Svjetske banke (Policy Based Guarantee – PBG).

Ukoliko se nastavi pozitivan trend na međunarodnom tržištu, Ministarstvo finansija razmatra mogućnost emisije euroobveznica u 2019. godini. Ova aktivnost bila bi usmjerena na obezbjeđenje što povoljnijih sredstava u cilju regulisanja obaveza koje pristižu u 2020. godini. Imajući u vidu

povoljnu situaciju i najave tržišta da može doći do promjene kamatnih stopa u narednom periodu, Ministarstvo finansija namjerava da obezbijedi sredstva pod što povoljnijim uslovima. U cilju stvaranja pravnih pretpostavki za potencijalnu realizaciju pomenute transakcije, Vlada je usvojila 11. jula utvrdila Prijedlog izmjenama i dopuna Zakona o budžetu za 2019. godinu, koji je upućen na dalju proceduru prema Skupštini Crne Gore..

Kada je riječ o najvećem infrastrukturnom projektu u Crnoj Gori, od planiranih 220 miliona eura za izgradnju prioritetne dionice autoputa u 2019. godini, 180 miliona biće obezbijeđeno iz kreditnog aranžmana sa kineskom EXIM bankom. Za realizaciju ovog projekta, u prvom kvartalu 2019. godine povučeno je 49,96 mil. USD, odnosno 44,47⁵ mil. €.

Kretanje državnog i javnog duga u periodu 2019-2022. godine

U 2019. godini, očekuje se blago smanjenje duga. Naime, refinansiranjem euroobveznica emitovanih u 2014. godini, a koje dospijevaju u 2019. godini, vrijednost otplate duga po ovom osnovu smanjio se za 110,90 miliona eura i sada iznosi oko 169,10 miliona eura, umjesto ranije predviđenih 280,00 miliona eura. Takođe, tokom 2019. godine, nastaviće se povlačenje sredstava iz kredita sa kineskom EXIM bankom, za izgradnju prioritetne dionice autoputa, zbog čega će dug u nominalnom iznosu biti približno isti onom sa kraja 2018. godine.

Očekuje se da će državni dug (bruto) na kraju 2019. godine iznositi 76,0% BDP-a, dok će javni dug kao % BDP-a iznositi oko 78,4% BDP-a. Neto javni dug će iznositi 67% BDP-a na kraju 2019.godine.

Tabela 4 Kretanje državnog i javnog duga za period 2018-2022. godine

	2018	2019	2020	2021	2022
BDP	4.619,1	4.803,3	4.997,1	5.197,6	5.454,3
domaći dug	393,0	493,9	353,7	354,5	378,8
ino dug	2.760,0	3.157,5	3.042,7	2.734,2	2.695,0
ukupno državni dug	3.153,0	3.651,4	3.396,4	3.088,7	3.073,8
%bdp-a državni dug	68,3	76,0	68,0	59,4	56,4
dug lokalnih samouprava	115,8	115,8	115,8	115,8	115,8
ukupno javni dug	3.268,7	3.767,1	3.512,1	3.204,4	3.189,5
%BDP-a javni dug	70,8	78,4	70,3	61,7	58,5
Neto javni dug	2.991,9	3.219,4	3.214,4	3.156,7	3.141,8
%BDP-a neto javni dug	64,8	67,0	64,3	60,7	57,6

Postepeno opadanje državnog i javnog duga karakterisaće 2020. godinu, što je uzrokovano refinansiranjem duga po osnovu obveznica koje dospijevaju u toj godini. Naime, obveznice emitovane u 2015. godini (u vrijednosti od 500,0 miliona eura) dospijevaju 2020. godine. Iznos duga po osnovu ove emisije iz 2015.godine, smanjen je u 2018. godini, putem refinansiranja, za oko 178,9 miliona eura, i sada iznosi oko 321,1 miliona eura.

⁵ Prema kursu na dan 31.03.2019. godine

U skladu sa navedenim, posmatrano u bruto iznosu, vrijednost državnog duga u 2020. godinu iznosiće oko 3.396,4 miliona eura, odnosno 68,0% BDP-a, dok se očekuje da javni dug dostigne iznos od 3.512,1 miliona eura, odnosno 70,3% BDP-a. Neto javni dug će na kraju 2020. godine iznositi 3.214,4 miliona eura ili 64,3% BDP-a.

Što se tiče 2021. godine, očekuje se nastavak trenda opadanja nivoa državnog duga, pa se procjenjuje da će (u bruto iznosu) na kraju 2021. godine vrijednost državnog duga dostići iznos od 3.088,7 miliona eura, odnosno 59,4% BDP-a, dok će bruto javni dug iznositi oko 3.204,4 miliona eura, odnosno 61,7% BDP-a procijenjenog za 2021. godinu. Neto javni dug se na kraju 2021. godine projektuje u iznosu od 3.156,7 miliona eura ili 60,7% BDP.

Procijenjeni državni dug u 2022. godini iznosiće 3.073,8 miliona eura (u bruto iznosu), odnosno 56,4 % BDP-a, dok će bruto javni dug iznositi oko 3.189,5 miliona eura, odnosno 58,5% BDP-a procijenjenog za 2022. godinu. Neto javni dug na kraju 2022. godine se projektuje u iznosu od 3.141,8 miliona eura ili 57,6% BDP-a.

Procijenjena nedostajuća sredstva u 2020. godini iznosiće 529,4 miliona eura, od čega se najveći dio odnosi na otplatu obveznica emitovanih u 2015. godini, koje dospijevaju u 2020. godini u iznosu od oko 321,0 miliona eura, dok će se preostali iznos odnositi na potrebe finansiranja duga koji dospijeva u 2020. godini i finansiranje kapitalnog budžeta.

Povoljnije prilike, u pogledu nedostajućih sredstava, Crnu Goru očekuju u 2021. i 2022. godini, imajući u vidu da se u navedenom periodu očekuje značajno smanjenje nedostajućih sredstava i iznosiće oko 310,4 miliona eura u 2021. godini i 183,2 miliona eura u 2022. godini.

Nedostajuća sredstva biće obezbijeđena zaduženjem na međunarodnom tržištu. Naime, pored već realizovanog kreditnog aranžmana uz garanciju Svjetske banke zasnovane na javnoj politici (Policy Based Guarantee - PBG) u 2018. godini, postoji mogućnost zaključenja novog aranžmana ove vrste za potrebe finansiranja budžeta. Predstavnici Svjetske banke i Crne Gore su, u 2018. godini, započeli pregovore o zaključenju ovog aranžmana, kao i ispunjenje pretpostavki za njegovu realizaciju koje su sadržane u matrici rezultata javnih politika. Cilj je da se, nakon sticanja uslova za to, zaključi kreditni aranžman u istoj ili većoj vrijednosti u odnosu na prvi PBG, koji je iznosio 250 miliona eura, a za koji je bila obezbijeđena garancija Svjetske banke od 80 miliona eura.

Kao što je prethodno pomenuto, ukoliko se za to ispune odgovarajući uslovi, Vlada će razmotriti mogućnost da se kreditni aranžman uz podršku Svjetske banke (PBG) i emisija euroobveznica realizuje u 2019. godini. U tom dijelu očekuje se postizanje istih ili boljih uslova zaduženja nego što je to bio slučaj kod ove vrste aranžmana koji su realizovani u 2018. godini.

Stanje državnih garancija

Na dan 31. decembar 2018. godine, ukupno ugovorene državne garancije, iznosile su oko 571,04 mil. eura, od čega su angažovana sredstva u iznosu od oko 484,12 mil. eura. Stanje duga na kraju 2018. godine, po garancijama izdatim domaćim i ino kreditorima iznosi 287,49 miliona eura, što predstavlja 6,23% BDP-a. U odnosu da kraj 2017. godine, na kraju 2018. godine stanje duga po osnovu izdatih državnih garancija se smanjilo za 25,31 miliona eura.

Vlada Crne Gore izdala je garanciju za kreditni aranžman između Crnogorskog elektroprenosnog sistema (CGES) i Njemačke banke za razvoj (KfW) za projekat izgradnje elektroenergetске infrastrukture na poluostrvu Luštica, u iznosu od 20 miliona eura.

Tokom 2018. godine Vlada Crne Gore nije izdavala domaće garancije.

U skladu sa Zakonom o budžetu za 2019. godinu, u 2019. godini planirano je da Vlada izda garancije u ukupnom iznosu do 87,53 miliona eura, za potrebe realizacije projekata koji se odnose na unapređenje lokalne infrastrukture, rješavanje stambenog pitanja u oblasti prosvjete, vodosnabdijevanje, unapređenje željezničke infrastrukture i energetike.

3.4 FISKALNI RIZICI ZA PERIOD 2020-2022. GODINE

Osnovni rizici ostvarivanja fiskalnih projekcija grupisani su u dvije kategorije, i to: politički i ekonomski.

RIZIK	POZITIVNI	NEGATIVNI
Politički	- Napredak na putu pristupanja Evropskoj uniji uticaće na rast povjerenja investitora, unapređenje poslovnog ambijenta i pristup EU fondovima;	- Politička nestabilnost na globalnom nivou i u regionu Jugoistočne Evrope može se negativno odraziti na ekonomiju Crne Gore, prije svega na sektor turizma;
Ekonomski	- Implementacija mjera fiskalne konsolidacije pozitivno će uticati na stabilnost i održivost javnih finansija u srednjem roku; - Implementacijom Strategije upravljanja javnim dugom za period 2018-2020. unaprijediće se kreditna pozicija Crne Gore i smanjiti troškovi finansiranja javnog duga; - Sprovođenjem reforme javne uprave i drugih povezanih reformi doći će do optimizacije tekuće javne potrošnje; - Reformama u procesu budžetiranja povećava se fiskalna disciplina i transparentnost javnih finansija što se pozitivno odražava na glavne fiskalne pokazatelje; - Multiplikativni efekti projekta izgradnje Autoputa i drugih očekivanih investicija, kao i projekta Ekonomskog državljanstva, imaće pozitivan uticaj na kretanja prihoda; - Reformom Poreske uprave i intenziviranjem aktivnosti na smanjenju sive ekonomije	- Promjena u dinamici i obimu izvođenja radova na investicionim projektima može negativno uticati na srednjoročne makroekonomske i fiskalne projekcije; - Neostvareni efekat mjera fiskalne konsolidacije u odnosu na planirani okvir, može dovesti do povećanja projektovanog iznosa deficita i javnog duga; - U slučaju povećanja cijene izgradnje Autoputa, uvećavaju se ukupni javni izdaci, što negativno utiče na kretanje budžetskog balansa; - Povećanje troškova finansiranja zdravstvenog sistema u odnosu na planirane može negativno uticati na projektovanu javnu potrošnju; - Implementacijom ESA2010 metodologije može doći do proširenja postojećeg institucionalnog obuhvata budžetskog računovodstva u sektoru Opšte države. Shodno tome, može doći do povećanja deficita i duga pomenutnog sektora u srednjem roku. Sa druge strane, implementacija navedene metodologije, po istom principu, može

	proširiće se poreska baza, a samim tim, omogućiti i povećanje javnih prihoda.	i suziti definiciju Opšte države, te ostvariti i pozitivne efekte na fiskalne indikatore.
--	---	---

3.5 KVALITET JAVNIH FINANSIJA

Strateško opredjeljenje Crne Gore jeste makroekonomska stabilnost i stvaranje uslova za dugoročnu održivost javnih finansija i podršku privrednom rastu.

U tom cilju, uz implementaciju mjera fiskalnog prilagođavanja usmjerenih na povećanje javnih prihoda i optimizaciju javne potrošnje, paralelno se sprovode reforme usmjerene na kvalitetnije upravljanje javnim finansijama, kao i usaglašavanje zakonodavnog okvira u oblasti javnih finansija sa zahtjevima EU integracija.

Najveći dio aktivnosti koje se sprovode sublimiran je u okviru Programa reformi upravljanja javnim finansijama za period 2016-2020. godine koji predstavlja sveobuhvatni strateški okvir za unaprijeđenje upravljanja javnim finansijama u Crnoj Gori.

U cilju unapređenja fiskalnog okvira, planiranja i budžetiranja javne potrošnje, sprovode se aktivnosti usmjerene na unaprjeđenju sistema strateškog planiranja, koordinacije i praćenja realizacije politika Vlade i njenih ciljeva u srednjem roku. Shodno navedenom, usvojen je Srednjoročni program rada Vlade za period 2018 – 2020. godine, kojim su sublimirani prioriteti i ciljevi Vlade u srednjoročnom periodu. Kako bi se stvorili uslovi za dalju operacionalizaciju ciljeva i aktivnosti kroz srednjoročne programe rada resornih ministarstava, koja i sprovode politike u oblastima svojih nadležnosti, usvojena je i Metodologija za izradu srednjoročnih programa rada ministarstava. Takođe, nastavljeno je sa jačanjem mehanizama za uspostavljanje i razvoj sistema koordinacije i praćenja usklađenosti strategijskih dokumenata kojima se utvrđuju javne politike. U tom dijelu, usvojena je Uredba o načinu i postupku izrade, usklađivanja, praćenja i sprovođenja strategijskih dokumenata, kojom se utvrđuju principi planiranja, izrade i sprovođenja strategijskih dokumenata, sa pratećom metodologijom. Sve ove aktivnosti sprovode se kako bi srednjoročni fiskalni okvir bio kredibilan i na odgovarajući način reflektovao strateške ciljeve i politike Vlade.

Kako bi se unaprijedio budžetski sistem u cjelini, u tekućoj godini otpočela je implementacija projekata koji se sufinansiraju iz sredstava EU, a odnose se na:

- projekat "Unapređenje budžetskog sistema, srednjoročnog budžetskog okvira i interne finansijske kontrole" koji treba da rezultira unaprjeđenjem budžetskog sistema u cjelini, kroz punu implementaciju programskog budžeta, srednjoročnog planiranja i ostalih elemenata sistema budžetiranja;
- projekat "Unapređenje IT sistema za planiranje budžeta" koji će kroz unapređenje sistema za planiranje budžeta stvoriti uslove za planiranje budžeta u srednjem roku kao i uslove za kvalitetnije budžetsko planiranje i izvještavanje;
- projekat "Implementacija sistema centralizovanog obračuna zarada" koji ima za cilj razvoj i implementaciju softverskog rješenja kojim će se omogućiti centralizacija i efikasniji proces

obračuna zarada, sa većim stepenom kontrole i izvještavanja kao i efikasnije upravljanje potrošnjom za zarade u javnom sektoru.

Tokom 2018. godine izvršena je Izmjena Zakona o budžetu i fiskalnoj odgovornosti, u cilju postepenog usklađivanja sa Direktivom Evropske unije br: 2011/85 i daljeg metodološkog usklađivanja a vezano za tretman kupovine hartija od vrijednosti.

Kako bi se stvorile pretpostavke za unapređenje planiranja i upravljanja investicionim projektima, kroz propisivanje kriterijuma za predlaganje i vrednovanje predloženih projekata, utvrđivanje obrasca za predlaganje kapitalnih projekata, utvrđivanje liste prioriternih projekata i izvještavanje o njihovoj realizaciji, usvojena je Odluka o izradi kapitalnog budžeta i utvrđivanju i vrednovanju kriterijuma za izbor kapitalnih projekata. U skladu sa novom Odlukom, Kapitalni budžet biće planiran počevši od 2020 godine.

Kako bi se stvorile formalne pretpostavke za uvođenje obračunskog računovodstva i usaglašavanje sa međunarodnim računovodstvenim standardima za javni sektor, kao i standardima finansijskog izvještavanja, pripremljen je Nacrt Zakona o računovodstvu u javnom sektoru. Njegovim usvajanjem biće omogućen jedinstveni normativni okvir kojim se definišu osnovni principi za vođenje računovodstva budući da su računovodstveni principi, trenutno, definisani kroz niz zakona i podzakonskih akata.

U toku je i realizacija projekta „Reforma poreske administracije“ koji se finansira iz kredita Svjetske Banke, a koji ima za cilj poboljšanje djelotvornosti operativnih funkcija Poreske uprave kako bi se omogućila efikasnija naplata poreza i doprinosa iz svih izvora privredne djelatnosti. Reforma podrazumijeva i uvođenje IRMS (Integrisanog informacionog sistema) kao i implementaciju projekta ”Elektronskog praćenja poreskih registar kasa”. Pored navedenog, kada su u pitanju aktivnosti koje su usmjerene na smanjenje poreskog duga one se nastavljaju kroz sprovođenje Zakona o reprogramu poreskog potraživanja.

U dijelu harmonizacije statistike državnih finansija sa međunarodnim standardima, Ministarstvo finansija u kontinuitetu jača kadrovske kapacitete za poslove koji se odnose na implementaciju ESA2010 metodologije. U narednom periodu očekuje se intenziviranje aktivnosti u ovom dijelu, kroz dalje jačanje i usavršavanje kadrova a u cilju početka izvještavanja u skladu sa pomenutim metodologijama.

Kao instrument ocjene upravljanja javnim finansijama sprovodi se projekat "Ocjena javne potrošnje i finansijske odgovornosti - PEFA" a realizuje ga Svjetska banka u saradnji sa Delegacijom EU u Crnoj Gori i Ministarstvom finansija. PEFA predstavlja ocjenu sistema javnih finansija u skladu sa standardizovanom metodologijom i kao takva omogućava Vladi detaljan presjek stanja sistema javnih finansija, učinka do sada sprovedenih reformi i ukazuje na oblasti koje predstavljaju prioritet za dalje reforme.

U dijelu jačanja nadzora nad sprovođenjem fiskalne politike, razmatraju se opcije za uspostavljanje najadekvatnijeg modela za osnivanje Fiskalnog savjeta, te se u tom cilju Ministarstvo finansija obratilo za obezbjeđenje tehničke pomoći EU kako bi se omogućila ekspertska pomoć za pripremu dokumenta koji će na bazi sprovedenih analiza i uporednih rješenja, sadržati opcije za uspostavljanje nezavisnog tijela koje bi vršilo nezavisnu ocjenu fiskalne politike, uključujući i predloge pravnog okvira njegovog funkcionisanja.

4. SREDNJOROČNI BUDŽETSKI OKVIR DRŽAVE

4.1 IZDACI BUDŽETA DRŽAVE

U skladu sa Zakonom o budžetu i fiskalnoj odgovornosti, proces utvrđivanja državnog budžeta bazira se na ekonomskoj i fiskalnoj politici, očekivanim makroekonomskim i fiskalnim trendovima i utvrđenim limitom potrošnje.

U narednoj tabeli data je procjena agregatnih fiskalnih pokazatelja centralnog nivoa države u periodu 2019-2022. godina.

PROCJENA UKUPNIH PRIMITAKA, IZDATAKA, DUGA I BUDŽETSKOG BALANSA

	2019 (Plan)		Predlog 2020		2021 (procjena)		2022 (procjena)	
	mil €	% BDP	mil €	% BDP	mil €	% BDP	mil €	% BDP
Ukupni primici	2390.45	49.77%	2460.93	49.25%	2229.73	42.90%	2123.50	38.93%
Izvorni prihodi	1834.03	38.18%	1931.53	38.65%	1919.32	36.93%	1940.35	35.57%
Finansiranje	556.42	11.58%	529.40	10.59%	310.41	5.97%	183.15	3.36%
Projektovani ukupni izdaci	2390.45	49.77%	2460.93	49.25%	2229.73	42.90%	2123.50	38.93%
Tekući, Kapitalni i Budžet državnih fondova	1948.67	40.57%	1915.90	38.34%	1816.62	34.95%	1856.35	34.03%
Otplata duga	373.60	7.78%	529.38	10.59%	398.11	7.66%	252.15	4.62%
Otplata garancija	9.43	0.20%	0.00	0.00%	0.00	0.00%	0.00	0.00%
Otplata obaveza iz prethodnog perioda	18.53	0.39%	15.50	0.31%	15.00	0.29%	15.00	0.28%
Kupovina hartija od vrijednosti	40.22	0.84%	0.15	0.00%	0.00	0.00%	0.00	0.00%
Planirani nivo deficit/suficit	-142.60	-2.97%	0.13	0.00%	87.70	1.69%	69.00	1.26%
Planirani nivo javnog duga	3767.10	78.43%	3512.10	70.28%	3204.40	61.65%	3189.50	58.48%

Predlogom Zakona o izmjenama Zakona o budžetu Crne Gore za 2019. godinu, izvorni prihodi planirani su u iznosu od 1.834,0 mil.€, ukupni rashodi u iznosu od 1.976,60 mil.€, dok je budžetski deficit planiran na nivou od 142,60 mil. € odnosno 2,97% BDP-a.

U 2020. godini projektuje se rast izvornih prihoda budžeta do nivoa od 1.931,53 mil.€ odnosno 38,65% BDP-a dok će budžetski izdaci (ne uključujući obaveze po osnovu otplate duga) iznositi 1.931,40 mil.€ ili 38,54% BDP-a. Projektovano smanjenje budžetskih rashoda u 2020. godini u odnosu na 2019. godinu u iznosu od 45,20 mil.€ posljedica je, prije svega, smanjenja izdataka u kapitalnom budžetu, prvenstveno zbog završetka planiranih aktivnosti na izvođenju radovu na projektu autoputa Bar - Boljare, prioritetnoj dionici Smokovac-Uvač-Mateševo.

Na drugoj strani Tekuća budžetska potrošnja bilježi rast sa nivoa od 1.698,20 mil.€ u 2020. u 2021. godini 1.714,62 mil.€, do nivoa od 1.732,25 mil.€ u 2022. godini.

U narednom srednjoročnom periodu, koji obuhvata budžetski ciklus za period 2020 – 2022. godine, izvorni prihodi će nominalno rasti u odnosu na 2019. godinu. Najznačajniji rast izvornih prihoda očekuje se u 2020. godini gdje će se u odnosu na 2019. godinu zabilježiti rast za iznos od 97,50 mil.€. Navedeni rast uzrokovan je očekivanim rastom ekonomske aktivnosti i efektima kratkoročnog karaktera povezanim sa implementacijom projekta "Ekonomske državljanstva" i ubiranja koncesione naknade od davanja Aerodroma Crne Gore na dugoročno korišćenje.. U 2021. godini nominalni iznos izvornih prihoda procjenjuje se na iznos od 1.919,32 mil.€ dok se u 2022. godini projektuje dalji rast izvornih prihoda na iznos od 1.940,35 mil.€ usljed rasta ekonomske aktivnosti.

Budžetski izdaci nakon 2019. godine će opadati usljed očekivanog završetka projekta izgradnje autoputa koji će rasteretiti kapitalnu potrošnju. Na drugoj strani, Tekuća budžetska potrošnja biće stabilna pri čemu će njeno učešće u BDP-u opadati. U svim godinama projekcija, tekuća budžetska potrošnja u potpunosti se finansira iz izvornih prihoda čime se ispunjava osnovno pravilo za planiranje budžeta koje pokazuje da država sve tekuće obaveze može servisirati iz tekućih prihoda dok se zaduživanje vrši isključivo za finansiranje kapitalnih projekata čijom se realizacijom stvara dodatna vrijednost. S tim u vezi, očekuje se nastavak trenda ostvarivanja suficita tekuće budžetske potrošnje u iznosu od caa 200 mil. € u svim godinama projekcija 2020-2022.

Planirani deficit u 2019. godini iznosi 142,60 mil.€ odnosno 2,97% BDP-a, nakon čega će, u 2020. godini budžetski saldo biti izbalansiran odnosno preći u zonu suficita u periodu 2021-2022. godine i iznositi 87,70 mil.€ ili 1,69% BDP-a u 2021. odnosno 69,00 mil.€ ili 1,26% BDP-a u 2022. godini

Dakle, može se zaključiti da javne finansije u narednom srednjoročnom periodu, karakteriše rast prihoda i smanjenje rashoda što stvara uslove za ostvarivanje budžetskog suficita koji će se koristiti za servisiranje duga i omogućiti njegovo postepeno opadanje. U vezi sa nevedenim, javni dug kretaće se u rasponu od 78,4% BDP-a u 2019. godini do 58,5% u 2022. godini.

4.2 TEKUĆI BUDŽET I BUDŽET DRŽAVNIH FONDOVA

Izdaci tekućeg budžeta i državnih fondova, u periodu 2019. – 2022. godine, kretaće se u rasponu od 1.687,4 mil.€ ili 35,13% BDP-a do 1.763,71 mil.€ ili 32,43% BDP-a. Dakle, potrošnja u dijelu tekućeg i budžeta državnih fondova biće stabilna i rasti samo usljed potrebe usklađivanja pojedinih kategorija rashoda uzrokovanih zakonodavnim okvirom, dok će njeno učešće u BDP-u postepeno opadati.

U narednoj tabeli prikazana je projekcija izdataka tekućeg i budžeta državnih fondova u periodu 2019-2022. godine, po ekonomskoj klasifikaciji:

IZDACI TEKUĆEG I BUDŽETA DRŽAVNIH FONDOVA- Ekonomska klasifikacija

	2019 (Plan)		Prijedlog 2020		2021 (procjena)		2022 (procjena)	
	mil €	% BDP	mil €	% BDP	mil €	% BDP	mil €	% BDP
4 IZDACI	1711.80	35.64%	1729.83	34.62%	1752.62	33.72%	1773.25	32.51%
41 Tekući izdaci	846.67	17.63%	859.53	17.20%	861.09	16.57%	858.32	15.74%
42 Transferi za socijalnu zaštitu	557.84	11.61%	571.86	11.44%	584.91	11.25%	595.31	10.91%
43 Transferi institucijama, pojedincima, nevladinom i javnom sektoru	220.95	4.60%	231.07	4.62%	233.07	4.48%	243.07	4.46%
44 Kapitalni izdaci	59.06	1.23%	47.08	0.94%	53.00	1.02%	56.00	1.03%
45 Krediti i pozajmice	2.28	0.05%	2.28	0.05%	2.55	0.05%	2.55	0.05%
47 Rezerve	25.00	0.52%	18.00	0.36%	18.00	0.35%	18.00	0.33%

U nominalnim iznosima, izdvajanja za Tekući i budžet Državnih fondova će rasti dominatno usljed rasta izdataka za penzijsko i invalidsko osiguranje, dok će u cijelom predmetnom srednjoročnom periodu ovi izdaci imati tendenciju pada, kao procenat BDP-a.

Pored navedenog, usljed očekivanog pada kapitalnih izdataka završetkom prioritetne dionice autoputa u 2020. godini, u period nakon toga, očekivano je da će izdvajanja u okviru Tekućeg i Budžeta državnih fondova u strukturi ukupnih budžetskih izdataka rasti.

Tekući izdaci

Tekući izdaci u 2019. godini projektovani su na iznos od 846,67 mil. € odnosno 17,63% BDP-a pri čemu njihovo učešće u strukturi ukupnih budžetskih izdataka iznosi 49,46%. U srednjem roku, očekuje se da će tekući izdaci rasti u nominalnom iznosu, dok će se njihovo učešće u BDP-u smanjivati.

Bruto zarade i doprinosi na teret poslodavca predstavljaju najznačajniji izdatak u okviru tekućih izdataka, i za 2019. godinu, ukupan fond bruto zarada planiran je u iznosu od 472,10 mil. € odnosno 9,8% BDP-a.

U skladu sa utvrđenim srednjoročnim budžetskim okvirom, izdaci za bruto zarade očekivano je da će tokom projektovanog perioda biti stabilni, odnosno sa tendencijom blagog pada, budući da projekcija polazi od pretpostavke da neće doći do pojedinačnog povećanja zarada osim u dijelu njihovog usklađivanja po osnovu minolog staža. U 2020. godini očekuje se da će se fond bruto zarada smanjiti na nivo 469,9 mil €, odnosno 9,4%, usljed smanjenja stope doprinosa za zdravstveno osiguranje na teret poslodavca za 2 p.p. U predmetnom periodu od 2020-2022. godine nominalni iznos izdataka za bruto zarade i doprinosa na teret poslodavca projektovano je da će biti zadržani na nivou od oko 469,0 mil.€ dok će njihovo učešće u bruto domaćem proizvodu imati tendenciju blagog pada odnosno kretaće se u rasponu od 9,4% do 8,6% BDP-a. Kako je već navedeno, puni efekat optimizacije javne uprave nije uračunat, te je očekivano da će, primjenom

instrumenta sporazumnog prekida radnog u narednom periodu doći do smanjenja broja izvršilaca, dok će sredstva za otpremnine po ovom osnovu biti obezbijeđena na teret fonda bruto zarada, i pozicije tehnoloških viškova u okviru bužeta Ministarstva finansija, što će, u odnosu na prezentovane projekcije, dodatno umanjiti fond zarada, a, u prvoj godini primjene će se za isti iznos uvećati sredstva za otpremnine.

Rashodi za materijal i Rashodi za usluge planirani su u ukupnom iznosu od 99,8 mil. € u 2019. godini, što predstavlja oko 2,1% procijenjenog BDP-a. U narednom srednjoročnom periodu, očekuje se da ova kategorija izdataka raste usljed inteziviranja korišćenja raspoloživih sredstava iz EU fondova kroz realizaciju već potpisanih i novih projekata.

Rashodi za materijal čine sredstva za nabavku administrativnog materijala neophodnog za nesmetano funkcionisanje potrošačkih jedinica, materijala za posebne namjene vezanih za materijal za izvođenje nastave, odbranu, javni red i bezbjednost i dr. Takođe, u okviru ove grupe rashoda planirani su i izdaci za energiju i gorivo.

Rashodi za usluge podrazumijevaju sve obaveze koje se odnose na troškove službenih putovanja, reprezentaciju, komunikacione usluge, usluge prevoza, bankarske usluge i druge troškove koji su vezani za obavljanje redovnih aktivnosti potrošačkih jedinica. Pored navedenog, rashodi za usluge obuhvataju i Konsultantske usluge, projekte i studije i Ostale usluge, od čega je najznačajniji dio sredstava planiran za realizaciju projekata utvrđenih nacionalnim programima kulture, donošenje prostornih planova i studija lokacije, finansiranje naučno-istraživačkih projekata, promotivne aktivnosti u oblasti turizma, monitoring životne sredine i ostale programske aktivnosti potrošačkih jedinica, kao i konsultantske usluge u domenu projektata sufinansiranih iz EU fondova.

Rashodi za tekuće održavanje planirani su u iznosu od 23,1 mil. € sa očekivanim blagim povećanjem u srednjem roku. Najveći dio sredstava u okviru ove grupe izdataka planiran je za održavanje putne i željezničke infrastrukture. Pored navedenog, sredstva će se koristiti za održavanje opreme i građevinskih objekata državnih organa.

Sredstva za kamate u 2019. godini planirana su u iznosu od 95,8 mil. € i namijenjena su isplati kamata po osnovu zaključenih kreditnih aranžmana. U narednom srednjoročnom periodu očekuje se da će se ova vrsta izdatka smanjiti usljed tendencije pada ukupnog javnog duga te smanjenja obaveza po ovom osnovu i kao rezultat refinansiranja duga po povoljnijim uslovima. U 2022. izdaci po osnovu kamata projektovani su u iznosu od 88,6 mil.€.

Subvencije, u 2019. godini, planirane su u iznosu od 30,8 mil. € odnosno 0,6% BDP-a, i to u okviru: Ministarstva ekonomije, Ministarstva održivog razvoja i turizma, Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja, Ministarstva saobraćaja i pomorstva, Sekretarijata za razvojne projekte i Fonda penzijskog i invalidskog osiguranja. Značajan rast subvencija očekuje se u 2020. godini kroz implementaciju programa IPARD, imajući u vidu dobijenu akreditaciju za indirektno upravljanje EU fondovima u ovom segmentu i očekivana plaćanja po ovom osnovu u 2020. i narednom periodu. Uvećanje po osnovu IPARD-a projektovano je da iznosi 8 mil.€ iz sredstava EU fondova u 2020. godini i narednom periodu.

Najveći dio subvencija biće usmjeren na ostvarivanja ciljeva razvoja poljoprivrede i ruralnih područja, odnosno gazdovanja poljoprivrednim resursima, u skladu sa principima održivosti, obezbjeđenja stabilne ponude bezbjedne hrane prihvatljive u pogledu kvaliteta i cijena, jačanje konkurentnosti poljoprivrednih proizvođača kao i implementaciju programa mjera zdravstvene

zaštite životinja. Subvencije su, u značajnom iznosu, planirane i “Željezničkom prevozu Crne Gore” za pružanje usluga u putničkom željezničkom prevozu, dok je dio sredstava planiran i za subvencioniranje električne energije domaćinstvima koja pripadaju socijalno ugroženoj kategoriji stanovništva. U okviru Fonda penzijskog i invalidskog osiguranja planirano je subvencionisanje troškova u okviru aktivnosti odmora i oporavka penzionera pod povoljnijim uslovima.

Preostali izdaci u okviru tekućih izdataka opredijeljeni su za rentu, isplate po osnovu ugovora o djelu, troškove sudskih postupaka, izradu i održavanje softvera, osiguranje, kontribucije za članstvo u domaćim i međunarodnim organizacijama, komunalne naknade i ostale izdatke. Najveći dio izdataka za isplate po osnovu ugovora o djelu i rentu planiran je u okviru Ministarstva vanjskih poslova za potrebe angažmana lokalnog osoblja i zakupa objekata za diplomatsko konzularna predstavništva Crne Gore u inostranstvu, kao i zakup objekata u kojima su smješteni državni organi, a koji se planiraju u okviru budžeta Uprave za imovinu.

Najveći dio sredstava na izdacima za izradu i održavanje softvera planiran je kod Ministarstva javne uprave i dijelom se odnosi i na sprovođenje Akcionog plana Strategije reforme javne uprave.

Transferi za socijalnu zaštitu

Transferi za socijalnu zaštitu u 2019. godini planirani su u iznosu od 557,8 mil. €, što čini 11,6% BDP- a, a u srednjem roku planira se njihovo nominalno povećanje do nivoa od 595,3 mil. € u 2022. godini.

Prava iz oblasti socijalne zaštite namijenjena su za finansiranje dječijeg dodatka, boračko invalidske zaštite, materijalnog obezbjeđenja porodice, porodijska odsustva, tuđe njege i pomoći, ishranu djece u predškolskim ustanovama i izdržavanje šticećenika u domovima. Takođe, u okviru ove grupe izdataka namijenjena su sredstva i za isplatu naknada korisnicama po osnovu rođenja troje ili više djece u skladu sa Zakonom o izvršenju Odluke Ustavnog suda. Naime, korisnice koje su radi ostvarivanja ovog prava prekinule radni odnos primaju privremenu naknadu i to u periodu ne dužem od pet godina od stupanja na snagu zakona, po kriterijumima utvrđenim pomenutim Zakonom. U srednjem roku očekivano je blago nominalno povećanje izdataka.

Sredstva za tehnološke viškove u 2019. godini planirana su u iznosu od 18,20 mil. € i čine oko 0,4% BDP-a, a u srednjem roku planira se postepeno povećanje ovih izdataka, tako da će u 2022. godini iznositi 19,0 mil. €.

Najveći dio sredstava na ovom izdatku planiran je za potrebe Zavoda za zapošljavanje, i to za isplatu naknada nezaposlenim licima koje obuhvataju neto novčane naknade sa doprinosima Fondu penzijskog i invalidskog osiguranja i doprinosima Fondu zdravstva. Uvećanje u 2020. godini očekivano je za nakande nezaposlenim licima kao posljedica povećanja minimalne zarade i većeg broja korisnika.

Takođe, dio sredstava planiran je u skladu sa Zakonom o fondu rada za zaposlene kojima je radni odnos prestao usljed stečaja. Preostali iznos sredstava planiran je na poziciji Ministarstva finansija za isplatu otpremnina po osnovu tehnoloških viškova, kao i za potrebe realizacije sporazumog prekida radnog odnosa, za sve potrošačke jedinice,.

Najznačajniji izdaci u okviru Transfera za socijalnu zaštitu odnose se na prava iz oblasti penzijskog i invalidskog osiguranja koja su za 2019. godinu planirana u iznosu od 429,0 mil. €, odnosno 8,9% BDP- a i namijenjena su za finansiranje starosnih, invalidskih i porodičnih penzija, naknada, dodataka, penzija u stranim zemljama i doprinosa za zdravstvenu zaštitu penzionera. U srednjem roku, izdaci za penzije planirani su u skladu sa postojećom regulativom, uvećani po osnovu predviđenog povećanja broja nosilaca penzijskog osiguranja i po osnovu usklađivanja izdataka sa rastom potrošačkih cijena i prosječne zarade. U skladu sa navedenim, u 2020. godini izdaci za penzije planirani su u iznosu od 439,00 mil. €, odnosno 8,8% BDP-a, a za naredni period projektuje se njihovo nominalno povećanje za oko 10,0 mil. € godišnje. Izdaci po osnovu prava iz oblasti socijalne zaštite u 2020. godini procenjeni su da će rasti usljed povećanog broja korisnika, kao i po osnovu uvećanja minimalne zarade, a nakon toga očekuje se stabilnost ovih izdvajanja sa tendencijom umjerenog rasta.

Sredstva po osnovu ostalih prava iz oblasti zdravstvene zaštite i iz oblasti zdravstvenog osiguranja, u srednjem roku, zadržaće se na stabilnom nivou, u skladu sa realnim potrebama, ali i mogućnostima budžeta.

Transferi pojedincima, institucijama, nevladinom i javnom sektoru

Transferi institucijama, pojedincima, nevladinom i javnom sektoru u 2019. godini planirani su na nivou od 220,9 mil. €, što predstavlja oko 4,6% BDP-a, uz kontinuirano povećanje u nominalnim iznosima u srednjem roku.

U okviru ove grupe izdataka sredstva se, najvećim dijelom, opredjeljuju za transfere za zdravstvenu zaštitu i finansiranje javnih zdravstvenih ustanova u okviru Fonda za zdravstveno osiguranje. Značajno uvećanje izdvajanja prema Fonu zdravstva posljedica je značajnog uvećanja izdvajanja za lijekove kao rezultat povećane konzumacije zbog veće dostupnosti lijekova i bolje snabdjevenosti tržišta, a dominantno zbog donošenja nove Liste lijekova koja je u primjeni od marta 2018. godine, a kojom su uvedeni novi lijekovi i posebno skupi lijekovi za savremene terapije u liječenju osiguranih lica Fonda. Pored navedenog, očekivana su veća izdvajanja za nakande za bolovanje usljed povećanja korisnika.

Dio sredstava namijenjen je za transfere obrazovanju, odnosno transfere domovima učenika i studenata i transfere pojedincima koji se odnose na jednokratne socijalne pomoći u vidu besplatnih udžbenika, stipendija i povlastica za prevoz, kao i za stručno osposobljavanje visokoškolaca u skladu sa Zakonom o stručnom osposobljavanju lica sa stečenim visokim obrazovanjem. U okviru ove grupe izdataka planirana su i sredstva koja se usmjeravaju Univerzitetu Crne Gore.

Pored navedenog, u okviru transfera nevladinim organizacijama, planirana su sredstva za potrebe finansiranja projekata nevladinih organizacija, u skladu sa Zakonom o nevladinim organizacijama i Odlukom o utvrđivanju prioriternih oblasti od javnog interesa i visine sredstava za finansiranje projekata i programa NVO, koja se u svim godinama projekcija kreću u iznosu od 0.5% tekućeg budžeta, odnosno cca 4.6 mil €.

U okviru Ostalih transfera pojedincima sredstva se planiraju kod Zavoda za zapošljavanje za finansiranje sprovođenja aktivne politike zapošljavanja, stručno osposobljavanje, prekvalifikaciju i dokvalifikaciju i posebne programe zapošljavanja teže zapošljivih lica, izdvajanja za Fond za profesionalnu rehabilitaciju, kao i kod Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja za isplatu

staračkih naknada u skladu sa Zakonom o poljoprivredi i ruralnom razvoju, a u cilju obezbjeđivanja socijalne sigurnosti staračkih domaćinstava na selu.

Sredstva na izdatku Transferi institucijama kulture i sporta opredjeljuju se Ministarstvu sporta za finansiranje sportskih klubova i saveza u skladu sa Zakonom o sportu.

Na izdatku Ostali transferi institucijama sredstva se opredjeljuju za finansiranje JP Radio i Televizija Crne Gore, finansiranje Instituta za standardizaciju i Akreditacionog tijela, kao i za implementaciju projekta „Podrška programu za samozapošljavanje“, koji realizuje Zavod za zapošljavanje CG i koji je sufinansiran iz IPA fondova i dr.

Kapitalni izdaci

Kapitalni izdaci za 2019. godinu planirani su u iznosu od 59,1 mil. € odnosno oko 1,2% BDP-a. U 2020. godini ova grupa izdataka projektovano je da će se smanjiti do nivoa od 47,10 mil.€ usljed završetka aktivnosti u okviru programa Integrisanog upravljanja granicom, kao i završetka prelaska sa anolognog na digitalni sistem proizvodnje radio i televizijskog programa u okviru budžeta RTCG, dok se sa druge strane opredjeljuju dodatna sredstva za obezbjeđivanje adekvatne informatičke infrastrukture u okviru Data centra, za potrebe unaprijeđenja i održavanja državnih informacionih sistema i elektronskih servisa. U srednjem roku očekuje se postepeno uvećanje kapitalnih izdvajanja u 2021. i 2020. godini.

Kapitalni izdaci u tekućem budžetu i budžetu državnih fondova primarno se odnose na izdatke za opremu, građevinske objekte i investiciono održavanje. Takođe, kroz Izdatke za infrastrukturu opšteg značaja i Izdatke za lokalnu infrastrukturu finansiraju se programi unaprijeđenja ruralnog razvoja, finansiranje izgradnje vodovoda u seoskim područjima, kao i finansiranja poslova uređenja šuma, pošumljavanje i izgradnju šumskih puteva.

U narednim godinama rast ove kategorije rashoda povezan je sa potrebom dalje modernizacije Vojske Crne Gore, u skladu sa NATO standardima.

Pozajmice i krediti

Pozajmice i krediti planirani su u iznosu od oko 2,3 mil. € u 2019. godini, i očekivano je da će zadržati približno isti nivo izdvajanja u narednom srednjoročnom periodu.

Značajan dio sredstava, shodno Zakonu o visokom obrazovanju i Pravilniku o kriterijumima, načinu uslovima i visini naknade za smještaj i ishranu u domu, studentski kredit, stipendiju i participaciju prevoza, planiran je za isplatu deset mjesečnih rata studentskog kredita za studente koji se finansiraju iz budžeta, kao i za studente koji se školuju na privatnim univerzitetima u Crnoj Gori.

Dio sredstava koji se predviđa za pozajmice i kredite kod Zavoda za zapošljavanje planiran je za kreditiranje samozapošljavanja, u skladu sa Programom rada Vlade Crne Gore.

4.3 REZERVE

Sredstva tekuće i stalne budžetske rezerve se planiraju za finansiranje hitnih i nepredviđenih izdataka tokom fiskalne godine, u skladu sa Zakonom o budžetu i fiskalnoj odgovornosti, a uslovi za dodjelu ovih sredstava su definisani Pravilnikom o bližim kriterijumima za korišćenje sredstava tekuće i stalne budžetske rezerve.

Budžetska sredstva rezerve u 2019. godini očekuje se da će biti ostvarena u iznosu od 25,00 mil. €, dok će se u projektovanom periodu 2020-2022. godine sredstva rezerve godišnje kretati u iznosu od 18,00 mil.€. U 2020. godini u okviru Stalne budžetske rezervi projektovana su sredstva u iznosu od 2,3 miliona eura za održavanje redovnih parlamentarnih izbora, shodno zakonu.

4.4 KAPITALNI BUDŽET

Kapitalnim budžetom za 2019. godinu planirana su sredstva u iznosu od 295,93 mil. €, što čini oko 6,20% procijenjenog BDP-a dok će Kapitalni budžet države u srednjem roku biti na nivou od 233,2 mil € u 2020. godini, u 2021. godini 117,0 mil. € i 139,1 mil € u 2022. godini.

Shodno odredbama Zakona o budžetu i fiskalnoj odgovornosti i Odluci o izradi kapitalnog budžeta i utvrđivanju i vrednovanju kriterijuma za izbor kapitalnih projekata, kojim se uređuje planiranje i realizacija kapitalnog budžeta, u 2019. godini, planirana su sredstva u okviru budžeta Uprave javnih radova u iznosu od 63,32 mil. € i u okviru budžeta Uprave za saobraćaj u iznosu od 232,61 mil. € od čega se iznos od 195,00 mil. € odnosi na sredstva za realizaciju projekta autoputa Bar –Boljari, dok se iznos od 37,61 mil. € odnosi na sredstva opredijeljena za realizaciju projekata koji se odnose na rekonstrukciju i izgradnju magistralnih i regionalnih puteva. U skladu sa dosadašnjom praksom, prilikom planiranja izdataka, akcenat je stavljen na nastavak i završetak započetih kapitalnih projekata u prethodnim godinama kao i finansiranje radova na izgradnji autoputa Bar-Boljari, prioritetne dionice Smokovac-Mateševo.

Kapitalnim budžetom za 2019. godinu, za potrebe realizacije projekta autoputa planirana su sredstva u iznosu od 195,00 mil. €. Od navedenog iznosa planirano je da se za potrebe izvođenja radova prioritetne dionice u 2019. godini opredijeli iznos od 185,60 mil. €, dok se preostali iznos od 9,40 mil. € odnosi na sredstva namijenjena za eksproprijaciju i konsultantske usluge. U zavisnosti od realizacije planiranih aktivnosti, sredstva za ove namjene će se povlačiti u skladu sa pristiglim situacijama do završetka radova na ovom projektu.

Sredstva koja će biti opredijeljena Kapitalnim budžetom za 2020. godinu projektovana su na iznos od 233,2 mil. € odnosno 4,7% procijenjenog BDP-a, od čega se na sredstva neophodna za finansiranje radova na izgradnji prioritetne dionice autoputa odnosi iznos od 126,94 mil. €, čiji se završetak očekuje u 2020. godini. Ostale aktivnosti usmjerene su na nastavak i završetak radova na projektima koji se odnose na izgradnju i rekonstrukciju magistralnih, regionalnih i lokalnih puteva kao i projekte iz oblasti: obrazovanja, zdravstva, socijalnog staranja, zaštite životne sredine, administrativnih objekata, objekata turističke infrastrukture kao i sportskih objekata koji će biti finansirani iz sredstava opredijeljenih u iznosu od 106,26 mil. €.

U okviru budžeta Uprave za saobraćaj u 2020. godini planirana su sredstva u iznosu od cca 37,81 miliona eura za realizaciju aktivnosti iz nadležnosti Uprave za saobraćaj.

Za potrebe aktivnosti Uprave javnih radova, u 2020. godini planirana su sredstva u iznosu od cca 68,4 mil. €, od čega je izdvajanje iz opštih prihoda budžeta cca 53,4 mil.€, dok su 15,0 mil. € projektovana sredstva koja će se povući iz fondova EU za sufinansiranje IPA projekata.

Projektovana sredstva za realizaciju kapitalnih projekata u 2021. godini iznose 117,0 mil. € i to za finansiranje početka realizacije novih i nastavak radova na postojećim kapitalnim projektima iz nadležnosti Uprave javnih radova i Uprave za saobraćaj.

Sredstva kapitalnog budžeta u 2022. godini projektovana su na iznos od 139,1 mil. € i predviđena su za finansiranje početka realizacije novih i nastavak radova na započetim kapitalnim projektima u iznosu od 119 mil.€, dok se preostali iznos od 20,1 mil.€ odnosi na isplatu garantnog depozita po osnovu ugovora o projektovanju i izgradnji autoputa Bar –Boljari, dionica Smokovac-Mateševo.

U toku 2021 i 2022 očekivano je povlačenje sredstava iz EU fondova u okviru budžeta Uprave javnih radova, za potrebe kapitalnih projekata u iznosu od okvirno 15 mil € na godišnjem nivou.

5. LIMIT POTROŠNJE

Limit potrošnje predstavlja polaznu osnovu za pripremanje Zakona o budžetu za 2020. godinu i ukazuje na budžetski okvir, odnosno limit budžetske potrošnje centralnog budžeta Države za tekući budžet, budžet državnih fondova, kapitalni budžet, budžetsku rezervu, kao i gornju granicu budžetske potrošnje potrošačkih jedinica prvog reda.

5.1 UTVRĐIVANJE LIMITA POTROŠNJE

Limit potrošnje utvrđuje se kao ukupan iznos budžetske potrošnje, izuzimajući izdatke za otplatu duga i kamata, izdatke koji se finansiraju iz donacija i izdatke za kofinansiranje, kao i izdatke za finansiranje materijalne štete, nastale usljed elementarnih nepogoda i drugih vanrednih i nepredvidivih okolnosti nastalih usljed više sile. Pored navedenog, iz limita potrošnje izuzeti su izdaci za finansiranje projekata i programa NVO, utvrđeni na osnovu Zakona o nevladinim organizacijama, imajući u vidu karakter ovih izdataka koji se raspodjeljuju na budžetske korisnike u zavisnosti od utvrđenih prioritarnih oblasti od javnog interesa.

Shodno navedenom, u narednoj tabeli prikazani su limiti potrošnje, koji proizilaze iz ukupno projektovanih budžetskih izdataka uzimajući u obzir prethodno navedene izuzetke.

UTVRĐIVANJE LIMITA POTROŠNJE

	2019 (Plan)		Predlog 2020		2021 (procjena)		2022 (procjena)	
	mil €	% BDP	mil €	% BDP	mil €	% BDP	mil €	% BDP
UKUPNI PROJEKTOVANI TROŠKOVI	2390.45	49.77%	2460.93	49.25%	2229.73	42.90%	2123.50	38.93%
Projektovani troškovi izvan Limita potrošnje	568.27	11.83%	697.80	13.96%	558.05	10.74%	403.74	7.40%
Izdaci za otplatu duga (uključujući garancije i obaveze iz prethodnog perioda)	401.56	8.36%	544.88	10.90%	413.11	7.95%	267.15	4.90%
Finansiranje projekata i programa NVO shodno utvrđenim prioritarnim oblastima od javnog interesa	4.57	0.10%	4.57	0.09%	4.57	0.09%	4.57	0.08%
Izdaci za kamate	95.75	1.99%	104.82	2.10%	97.00	1.87%	88.65	1.63%
Troškovi kofinansiranja donacija ako donator obezbijedi minimum 55% potrebnih sredstava	3.00	0.06%	3.00	0.06%	3.00	0.06%	3.00	0.06%
IPA i ostale donacije	23.17	0.48%	40.38	0.81%	40.38	0.78%	40.38	0.74%
Finansiranje materijalne štete nastale usljed elementarnih nepogoda i drugih vanrednih i nepredvidivih okolnosti, odnosno usljed više sile	0.00	0.00%	0.00	0.00%	0.00	0.00%	0.00	0.00%
Izdaci za kupovinu hartija od vrijednosti	40.22	0.84%	0.15	0.00%	0.00	0.00%	0.00	0.00%
LIMIT POTROŠNJE	1822.18	37.94%	1763.13	35.28%	1671.68	32.16%	1719.76	31.53%

Kroz Instrument pretpristupne podrške izvjesno je da će određeni iznos sredstava, kao i iznos sredstava iz donacija, biti opredjeljen Crnoj Gori u periodu 2020-2022. Međutim, ukupna sredstva koja će biti iskorišćena zavisiće od dinamike realizacije tenderskih procedura i ugovaranja projekata koji se sufinansiraju iz IPA fondova, kao i prenosa nadležnosti za upravljanje EU fondovima kroz proces akreditovanja za indirektno upravljanje EU fondovima.

Shodno navedenom, na osnovu, dominantno, planova javnih nabavki i plaćanja implementacionih tijela operativne strukture za krošćenje EU fondova, odnosno Direktorata za finansiranje i ugovaranje sredstava EU pomoći Ministarstva finansija, Uprave javnih radova i Direktorata za plaćanje Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja, očekivano je da će u 2020. godini biti iskorišćeno 40.4 mil € iz donacija.

Za realizaciju projekata sufinansiranih iz sredstava EU, u okviru implementacionih tijela opredjeljena su sredstva za kofinansiranje u iznosu koji odgovara cca 15% vrijednosti projekta, dok 85% čine sredstva iz EU fondova. Pored navedenog, dio sredstava za kofinansiranje u procenjenom iznosu od cca 3 mil. €, dominantno za potrebe programa prekogranične saradnje, biće obezbijeđeno iz sredstava Tekuće budžetske rezerve, imajući u vidu neizvjesnost u pogledu ugovaranja projekata i dinamike njihove realizacije.

Na osnovu utvrđenog ukupnog budžetskog limita potrošnje, koji ne uključuje prethodno navedene izuzetke od limita potrošnje (shodno odredbama Zakona o budžetu i fiskalnoj dogovornosti), u narednoj tabeli prikazana je raspodjela limita potrošnje na tekući budžet, budžet državnih fondova, kapitalni budžet i budžetsku rezervu-

RASPODJELA LIMITA POTROŠNJE

	2019 (Plan)		Predlog 2020		2021 (procjena)		2022 (procjena)	
	mil €	% BDP	mil €	% BDP	mil €	% BDP	mil €	% BDP
LIMIT POTROŠNJE	1822.18	37.94%	1763.13	35.28%	1671.68	32.16%	1719.76	31.53%
Tekući budžet	800.53	16.67%	798.24	15.97%	803.58	15.46%	810.34	14.86%
Bruto zarade i Ostala lična primanja	377.56	7.86%	375.78	7.52%	375.05	7.22%	375.13	6.88%
Ostalo	422.97	8.81%	422.46	8.45%	428.53	8.24%	435.21	7.98%
Budžet državnih fondova	713.91	14.86%	731.74	14.64%	751.10	14.45%	770.32	14.12%
Bruto zarade i Ostala lična primanja	109.57	2.28%	109.68	2.19%	109.47	2.11%	109.49	2.01%
Ostalo	604.33	12.58%	622.06	12.45%	641.63	12.34%	660.83	12.12%
Kapitalni budžet	285.74	5.95%	218.15	4.37%	102.00	1.96%	124.10	2.28%
Budžetska rezerva	22.00	0.46%	15.00	0.30%	15.00	0.29%	15.00	0.28%

5.1 LIMITI POTROŠNJE POTROŠAČKIH JEDINICA PRVOG REDA

Imajući u vidu da je utvrđivanje limita potrošnje primarno bazirano na realizaciji fiskalne politike i ispunjavanju srednjoročnih fiskalnih ciljeva, kao i na realno očekivanim potrebama finansiranja budžetskih korisnika, vrši se raspodjela limita potrošnje na potrošačke jedinice prvog reda.

Potrošačke jedinice prvog reda, u postupku planiranja budžeta, planiraju i koordiniraju planiranje budžeta potrošačkih jedinica, u slučaju da vrše nadzor na radom budžetskih korisnika, i dužne su da, u skladu sa članom 24 Zakona o budžetu i fiskalnoj odgovornosti, svoj budžet i budžete potrošačkih jedinica nad kojima vrše nadzor planiraju u skladu sa utvrđenim limitima potrošnje.

Potrošačke jedinice prvog reda su Predsjednik Crne Gore, Skupština Crne Gore (u daljem tekstu: Skupština), Pravosudni organi, Generalni sekretarijat Vlade i ministarstva, samostalne potrošačke jedinice i državni fondovi.

Box 1: Potrošačke jedinice prvog nivoa koje koordiniraju planiranje budžeta

Potrošačke jedinice prvog nivoa koje vrše nadzor nad potrošačkim jedinicama i koordiniraju njihovo planiranje budžeta obuhvataju sledeće potrošačke jedinice (kodirane po organizacionoj budžetskoj klasifikaciji):

101 – Predsjednik Crne Gore

201 – Skupština Crne Gore obuhvata: Skupštinu, Državnu izbornu komisiju, Sredstva za rad parlamentarnih partija, Savjet za građansku kontrolu rada policije;

301 – Ustavni sud Crne Gore, Sudstvo, Tužilaštva, Centar za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu

401 – Generalni sekretarijat Vlade obuhvata: Generalni sekretarijat Vlade, Savjet za privatizaciju i kapitalne projekte, Agenciju Crne Gore za promociju stranih investicija, Sredstva za rješavanje stambenih potreba, Komisiju za koncesije, Savjet za NATO;

402 – Ministarstvo pravde obuhvata: Ministarstvo, Zavod za izvršenje krivičnih sankcija i Centar za posredovanje Crne Gore;

403 – Ministarstvo unutrašnjih poslova obuhvata: Ministarstvo i Upravu policije;

404 – Ministarstvo odbrane obuhvata: Ministarstvo i Direkciju za zaštitu tajnih podataka;

405 – Ministarstvo finansija obuhvata: Ministarstvo, Rezerve, Poresku upravu, Upravu carina, Upravu za nekretnine, Upravu za imovinu, Upravu za statistiku, Upravu za igre na sreću i Zaštitnika imovinsko-pravnih interesa Crne Gore;

406 – Ministarstvo vanjskih poslova obuhvata: Ministarstvo i Upravu za dijasporu;

407 – Ministarstvo prosvjete obuhvata: Ministarstvo, Univerzitet Crne Gore, Zavod za školstvo, Ispitni centar, Policijsku akademiju, Fakultet za crnogorski jezik i književnost, Centar za stručno obrazovanje, Agenciju za kontrolu i obezbjeđenje kvaliteta visokog obrazovanja;

408 – Ministarstvo kulture obuhvata: Ministarstvo, Državni arhiv, Crnogorsko narodno pozorište, Kraljevsko pozorište „Zetski dom“, Nacionalnu biblioteka Crne Gore "Đurđe Crnojević", Prirodnjački muzej Crne Gore, Crnogorsku kinoteka, Muzički centar Crne Gore, Biblioteku za slijepe Crne Gore, JU Narodni muzej Crne Gore, Pomorski muzej Crne Gore, Centar savremene umjetnosti Crne Gore, Uprava za zaštitu kulturnih dobara, Centar za konzervaciju i arheologiju Crne Gore i JU Filmski centar Crne Gore;

409 – Ministarstvo ekonomije obuhvata: Ministarstvo, Zavod za metrologiju, Agenciju za zaštitu konkurencije i Upravu za ugljovodonike;

410 – Ministarstvo saobraćaja i pomorstva obuhvata: Ministarstvo, Upravu pomorske sigurnosti i upravljanja lukama, Upravu za saobraćaj, Upravu za željeznice i Komisiju za istraživanje nesreća;

411 – Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja obuhvata: Ministarstvo, Upravu za šume, Upravu za vode, Upravu za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove;

413 – Ministarstvo zdravlja;

414 – Ministarstvo za ljudska i manjinska prava obuhvata: Ministarstvo, Fond za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava, Centar za razvoj i očuvanje kulture manjina Crne Gore i Nacionalni savjeti;

415 – Ministarstvo održivog razvoja i turizma obuhvata: Ministarstvo, Agencija za zaštitu životne sredine, Upravu javnih radova, Nacionalnu turističku organizaciju Crne Gore, Zavod za hidrometeorologiju i seizmologiju;

416 – Ministarstvo rada i socijalnog staranja obuhvata: Ministarstvo, Socijalni savjet, Zavod za socijalnu i dječiju zaštitu, Centar za rehabilitaciju i socijalnu integraciju;

419 – Ministarstvo nauke;

420 – Ministarstvo javne uprave obuhvata: Ministarstvo, Upravu za kadrove, Upravu za inspekcijske poslove;

421 – Ministarstvo sporta i mladih;

5 – Samostalni organi obuhvataju sljedeće potrošačke jedinice: 502 – Zaštitnik ljudskih prava i sloboda, 504 – Državna revizorska institucija, 504 – Crnogorska akademija nauka i umjetnosti, 507 – Savez udruženja boraca, 508 – Matica crnogorska, 509 – Agencija za nacionalnu bezbjednost, 510 – Agencija za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama, 511 – Crveni krst Crne Gore, 513 – Agencija za mirno rješavanje radnih sporova, 514 – Senat Prijestonice, 516 – Revizorsko tijelo, 518 – Javno preduzeće Radio i Televizija Crne Gore, 519 – Regionalni ronilački centar za podvodno deminiranje i obuku ronilaca, 520 – Agencija za sprječavanje korupcije, 521 – Sekretarijat za zakonodavstvo, 522 – Sekretarijat za razvojne projekte, 523 – Državna komisija za kontrolu postupka javnih nabavki, 524 – Službeni list Crne Gore;

6 – Državni fondovi obuhvataju: 601 – Fond penzijskog i invalidskog osiguranja, 602 – Fond za zdravstveno osiguranje, 603 – Zavod za zapošljavanje, 605 – Fond za obeštećenje i 606 – Fond rada.

5.2 LIMITI POTROŠNJE U TEKUĆEM I BUDŽETU DRŽAVNIH FONDOVA

Imajući u vidu ciljeve fiskalne politike, kriterijume fiskalne odgovornosti, kao i očekivani trend kretanja budžetskih primitaka i izdataka, za period od 2020. do 2022. godine, utvrđeni su limiti potrošnje za potrošačke jedinice prvog nivoa u okviru tekućeg budžeta i budžeta državnih fondova kako slijedi:

TEKUĆI BUDŽET - Limiti potrošnje za budžetske korisnike prvog nivoa

		2019 g. (mil €)	2020 g. (mil €)	2021 g. (mil €)	2022 g. (mil €)
UKUPNI IZDACI		800.53	798.24	803.58	810.34
101	Predsjednik Crne Gore	1.01	1.01	1.01	1.01
201	Skupština Crne Gore	14.05	14.95	15.03	14.97
30101	Ustavni sud Crne Gore	1.13	1.16	1.17	1.16
30102	Sudstvo	29.66	29.38	29.54	29.41
30103	Tužilaštva	9.17	9.06	9.11	9.07
30104	Centar za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu	0.62	0.62	0.62	0.62
401	Generalni sekretarijat Vlade	8.85	8.81	8.86	8.82
402	Ministarstvo pravde	13.72	13.02	13.32	13.60
403	Ministarstvo unutrašnjih poslova	100.84	98.84	99.39	99.73
404	Ministarstvo odbrane	48.49	50.44	53.22	55.99
405	Ministarstvo finansija	83.07	77.89	79.02	79.68
406	Ministarstvo vanjskih poslova	19.04	18.49	18.79	19.06
407	Ministarstvo prosvjete	179.35	178.06	179.04	180.26
408	Ministarstvo kulture	22.49	23.30	23.43	23.33
409	Ministarstvo ekonomije	12.59	15.55	15.63	15.57
410	Ministarstvo saobraćaja i pomorstva	41.97	42.58	42.81	42.63
411	Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja	32.12	32.00	32.50	33.44
413	Ministarstvo zdravlja	3.78	2.57	2.59	2.58
414	Ministarstvo za ljudska i manjinska prava	3.55	3.54	3.56	3.54
415	Ministarstvo održivog razvoja i turizma	14.09	14.66	14.74	14.67
416	Ministarstvo rada i socijalnog staranja	97.66	101.31	101.87	102.23
419	Ministarstvo nauke	5.03	5.06	5.08	5.06
420	Ministarstvo javne uprave	13.32	15.33	11.91	11.86
421	Ministarstvo sporta	7.05	7.10	7.14	7.17
502	Zaštitnik ljudskih prava i sloboda	0.70	0.69	0.69	0.69
503	Državna revizorska institucija	1.82	1.97	1.98	1.97
504	Crnogorska akademija nauka i umjetnosti	2.00	1.99	2.00	2.00
507	Savez udruženja boraca	0.11	0.11	0.11	0.11
508	Matica crnogorska	0.24	0.24	0.24	0.24
509	Agencija za nacionalnu bezbjednost	8.30	8.26	8.31	8.27
510	Agencija za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama	0.61	0.61	0.61	0.61
511	Crveni krst Crne Gore	0.28	0.27	0.27	0.27
513	Agencija za mirno rješavanje radnih sporova	0.58	0.55	0.55	0.55
514	Senat Prijestonice	0.08	0.08	0.08	0.08
516	Revizorsko tijelo	0.54	0.54	0.54	0.54
518	JP RTCG	19.27	14.99	15.59	16.34
519	RCUD	0.38	0.38	0.38	0.38

520	Agencija za spriječavanje korupcije	1.63	1.50	1.51	1.50
521	Sekretarijat za zakonodavstvo	0.39	0.38	0.39	0.38
522	Sekretarijat za razvojne projekte	0.47	0.47	0.47	0.47
523	Državna komisija za kontrolu postupka javnih nabavki	0.42	0.43	0.43	0.43
524	Službeni list Crne Gore	0.05	0.05	0.05	0.05

BUDŽET DRŽAVNIH FONDOVA - Limiti potrošnje

		2019 g. (mil €)	2020 g. (mil €)	2021 g. (mil €)	2022 g. (mil €)
UKUPNI IZDACI		713.91	731.74	751.10	770.32
601	Fond preznjionog i invalidskog osiguranja	435.38	444.39	456.31	467.57
602	Fond za zdravstveno osiguranje	247.26	253.04	258.51	265.09
603	Zavod za zapošljavanje	29.38	32.34	34.32	35.66
605	Fond za obeštećenje	0.17	0.17	0.17	0.18
606	Fond rada	1.72	1.78	1.80	1.82

KAPITALNI BUDŽET - Limiti potrošnje

		2019 g. (mil €)	2020 g. (mil €)	2021 g. (mil €)	2022 g. (mil €)
UKUPNI IZDACI		285.74	218.15	102.00	124.10
41003	Uprava za saobraćaj	232.61	164.75	43.00	64.10
41506	Uprava javnih radova	53.13	53.41	59.00	60.00

Shodno članu 24 Zakona o budžetu i fiskalnoj odgovornosti, potrošačke jedinice prvog nivoa dužne su da svoj budžet i budžete potrošačkih jedinica nad kojima vrše nadzor planiraju i koordiniraju u skladu sa prethodno utvrđenim limitima potrošnje.

Napominjemo da u okviru utvrđenih limita za potrošačke jedinice prvog nivoa u tekucem i budžetu državnih fondova **nijesu uključeni izdaci za kamate, otplatu duga, budžetsku rezervu, izdaci za kofinansiranje projekata koji se finansiraju iz IPA sredstava, donacije i sredstva za finansiranje projekata i programa NVO.**

6. KRITERIJUMI FISKALNE ODGOVORNOSTI

6.1 USLOVI UTVRĐENI NUMERIČKIM FISKALNIM PRAVILIMA

Shodno Zakonu o budžetu i fiskalnoj odgovornosti, članom 19 definisani su kriterijumi na kojima se bazira fiskalna politika, dok su članom 20 definisani kriterijumi na osnovu kojih se utvrđuju nivoi planiranja i izvršenja budžeta.

Shodno članu 19, fiskalna politika planira se i realizuje u skladu sa sljedećim kriterijuma:

- treba da bude ostvaren primarni budžetski gotovinski suficit;
- nivo tekućih izdataka i transfera trebalo bi da bude niži od tekućih prihoda i donacija;
- politika zaduživanja treba da bude odgovorna i sa povećanom pažnjom prema pravilima struke u cilju obezbjeđenja fiskalne održivosti.

Planiranje i izvršenje budžeta vrši se u skladu sa sljedećim kriterijumima:

- budžetski gotovinski deficit opšteg nivoa države neće biti veći od 3% BDP-a po tržišnim cijenama;
- javni dug neće biti veći od 60% BDP-a po tržišnim cijenama.

U narednoj tabeli prikazani su agregatni podaci državnog budžeta u odnosu na propisane kriterijume fiskalne odgovornosti.

ISPUNJAVANJE USLOVA UTVRĐENIH NUMERIČKIM FISKALNIM PRAVILIMA

	2019 (plan)		Predlog 2020		2021 (procjena)		2022 (procjena)	
	mil €	% BDP	mil €	% BDP	mil €	% BDP	mil €	% BDP
Ostvarenje primarnog gotovinskog budžetskog suficita	-6.03	-0.13%	148.84	2.98%	228.42	4.39%	201.86	3.70%
Gotovinski budžetski deficit	-101.78	-2.12%	44.02	0.88%	131.43	2.53%	113.22	2.08%
Izdaci za kamate	95.75	1.99%	104.82	2.10%	97.00	1.87%	88.65	1.63%
Tekući izdaci i transferi niži od tekućih prihoda i donacija	153.33	3.19%	233.28	4.67%	204.70	3.94%	208.10	3.82%
Tekući prihodi i donacije	1834.03	38.18%	1931.53	38.65%	1919.32	36.93%	1940.35	35.57%
Tekući izdaci i transferi	1680.71	34.99%	1698.24	33.98%	1714.62	32.99%	1732.25	31.76%
Budžetski deficit opšteg nivo Vlade manji od 3% BDP-a	-101.78	-2.12%	44.02	0.88%	131.43	2.53%	113.22	2.08%
Javni dug nebi trebalo da pređe granicu od 60% BDP-a	3767.10	78.43%	3512.10	70.28%	3204.40	61.65%	3189.50	58.48%

Analizirajući podatke u prethodnoj tabeli, može se zaključiti da se većina budžetskih agregata nalazi u okvirima predviđenim fiskalnim pravilima.

U dijelu prvog kriterijuma, procjenjuje se da će u 2019. godini biti ostvaren primarni gotovinski budžetski deficit na nivou od 0,13% BDP-a. Nakon toga, u periodu 2020-2022. godine očekuje se ostvarivanje primarnog gotovinskog budžetskog suficita, i to na nivou od: 2,98% BDP-a u 2020. odnosno 4,39% BDP-a u 2021. godini i 3,70% BDP-a u 2022. godini.

Fiskalno pravilo ujednačenosti tekućih izdataka i transfera i tekućih prihoda i donacija ukazuje na mogućnost finansiranja svih operativnih poslova državnih resora iz izvornih prihoda. Kao što je prikazano u tabeli, tekući prihodi i donacije veći su od tekućih rashoda i transfera, u periodu 2019-2022. što ukazuje na ispunjenost uslova utvrđenog ovim kriterijumom. Dakle, tekuća budžetska potrošnja, u svim godinama projekcije, finansiraće se iz izvornih prihoda čime se otvara prostor za finansiranje infrastrukturnih projekata koji podstiču privrednu aktivnost i osiguravaju rast u dugom roku.

Kriterijum kojim se propisuje da budžetski deficit opšteg nivoa države neće biti veći od 3% BDP-a ispunjava se u svim godinama projekcije.

Kada je u pitanju očekivano kretanje javnog duga, u srednjem roku, uspostavlja se opadajući trend budući da će nivo javnog duga kao učešća u BDP-u postepeno opadati i kretati se u rasponu od 78,4% u 2019. do 58,5% u 2022. godini. Shodno navedenom, pravilo o ograničavanju javnog duga do nivoa od 60% biće zadovoljeno u 2022. godini.

6.2 USLOVI UTVRĐENI LIMITIMA BUDŽETSKE POTROŠNJE

Članom 22 Zakona o budžetu i fiskalnoj odgovornosti definisan je limit potrošnje kao maksimalan nivo budžetske potrošnje koji je obavezujući za 2020. godinu i indikativan za 2021. i 2022. godinu. Limit potrošnje se utvrđuje kao prosti zbir limita potrošnje za tekući budžet, budžet državnih fondova, kapitalni budžet i budžetsku rezervu.

Stopa rasta limita potrošnje za tekući budžet i budžet državnih fondova mora biti manja od planirane stope realnog rasta BDP-a, dok stopa rasta limita potrošnje za kapitalni budžet i budžetsku rezervu ne može biti veća od stope nominalnog rasta BDP-a.

U skladu sa planiranim limitima potrošnje u srednjem roku, u narednoj tabeli prikazani su indikatori usklađenosti opredjeljenih izdataka za tekući budžet, budžet državnih fondova, kapitalni budžet i budžetsku rezervu sa limitima potrošnje.

INDIKATORI USKLAĐENOSTI SA LIMITIMA POTROŠNJE

	2019	2020	2021	2022
BDP	4803.30	4997.10	5197.60	5454.30
Nominalna stopa rasta (%)		4.00%	4.00%	4.90%
Realna stopa rasta (%)		3.00%	2.70%	3.20%
Tekuć budžet (mil €)	800.53	797.54	802.18	808.33
Stopa rasta (%)		-0.37%	0.58%	0.77%
Budžet državnih fondova (mil €)	713.91	732.44	752.51	772.33
Stopa rasta (%)		2.60%	2.74%	2.63%
Kapitalni budžet (mil €)	285.74	218.15	102.00	124.10
Stopa rasta (%)		-23.65%	-53.24%	21.67%
Budžetska rezerva (mil €)	22.00	15.00	15.00	15.00
Stopa rasta (%)		-31.82%	0.00%	0.00%

Kao što je prikazano u tabeli, uzimajući u obzir procijenjenu stopu realnog rasta BDP-a koja iznosi 3% u 2020. godini odnosno 2,7% u 2021. i 3,2% u 2022. godini, tekući budžet u 2020. godini u odnosu na procjenu za 2019. godinu opada, a zatim postepeno raste u nominalnom iznosu u periodu 2021 - 2022. godine, ali po stopi nižoj od stope realnog rasta u skladu sa postavljenim kriterijumom. Budžet državnih fondova očekivano je da će rasti u 2020. godini za 2,6%, dominatno usljed rasta broja korisnika penzijskog i invalidskog osiguranje i zdravstvog osiguranja, kao i povećane konzumacije lijekova, i priližna stopa rasta izdvajanja za državne fondove očekivana je i u srednjem roku, odnosno 2.74% u 2021 i 2.63% u 2022. godini.

Rashodi u okviru kapitalnog budžeta se smanjuju u 2020. godini, shodno dinamici izvođenja i završetka radova na prioritetnoj dionici autoputa kao najznačajnjeg dijela kapitalnog budžeta. Nakon toga, u 2021. godini nisu predviđena izdvajanja iz budžeta za potrebe nastavka radova na autoputu, što u značajnoj mjeri umanjuje izdvajanja za kapitalne projekte, dok se u 2022. godini obezbijeduje iznos od 20,1 mil.€ garantnog depozita za potrebe projekta prioritetne dionice Autoputa.

Prema projekciji za 2020. godinu, troškovi u okviru budžetske rezerve biće manji u odnosu na baznu 2019. nakon čega će ostati na približno istom nivou.

7. PRILOG

Crna Gora: Makroekonomske Projekcije, 2019-2022					
	2018	2019	2020	2021	2022
Nominalni BDP u mil.€	4619,1	4803,3	4997,1	5197,6	5454,3
Nominalni rast	7,4	4,0	4,0	4,0	4,9
Realni rast	4,9	3,1	3,0	2,7	3,2
Inflacija (prosjek)	2,6	1,3	1,5	1,9	2,0
Glavne karakteristike: (u % BDP-a)					
Deficit tekućeg računa	-17,2	-17,5	-17,0	-13,7	-10,3
Izvoz	43,3	44,4	44,9	45,4	45,2
Uvoz	67,4	68,7	68,8	66,2	62,8
Ostalo	6,9	6,8	6,9	7,1	7,3
Potrošnja domaćinstava	74,0	73,7	73,1	72,2	71,0
Bruto investicije	31,4	32,2	32,8	30,9	29,4
Bruto investicije u osnovna sredstva	29,6	30,5	31,1	29,3	28,0
Promjena zaliha	1,8	1,7	1,6	1,6	1,5
Potrošnja države	18,7	18,4	18,0	17,7	17,2
BDP deflator	2,5	0,9	1,0	1,3	1,7
(realne stope rasta %)					
Realni rast BDP-a	4,9	3,1	3,0	2,7	3,2
Domaća tražnja	6,5	2,7	2,3	-0,2	0,4
Potrošnja domaćinstava	4,5	2,4	2,0	1,2	1,5
Bruto investicije	10,2	5,1	4,4	-3,3	-1,9
Bruto investicije u osnovna sredstva	14,8	5,4	4,6	-3,4	-2,0
Promjena zaliha	-27,1	0,0	0,0	0,0	0,0
Potrošnja države	2,5	-0,5	-0,5	-0,5	0,0
Izvoz roba i usluga	9,5	5,5	3,8	3,8	2,4
Uvoz roba i usluga	9,3	3,9	2,2	-1,9	-2,4
(učešće u realnom rastu u % BDP-a)					
Realni rast BDP-a	4,9	3,1	3,0	2,7	3,2
Domaća tražnja	7,8	3,3	2,8	-0,3	0,5
Potrošnja domaćinstava	3,4	1,8	1,5	0,9	1,1
Bruto investicije	3,1	1,6	1,4	-1,1	-0,6
Bruto investicije u osnovna sredstva	4,0	1,6	1,4	-1,1	-0,6
Promjena zaliha	-0,9	0,0	0,0	0,0	0,0
Potrošnja države	0,5	-0,1	-0,1	-0,1	0,0
Neto izvoz	-2,1	-0,2	0,2	3,0	2,7
Izvoz roba I usluga	3,9	2,4	1,7	1,7	1,1
Uvoz roba I usluga	-6,0	-2,6	-1,5	1,3	1,6
Makroekonomski indikatori: rast u procentima ako nije naznačeno drugačije					
Rast zaposlenosti	3,6	2,0	1,5	1,0	1,3
Rast zarada	0,1	1,0	0,5	0,5	0,5
Stopa nezaposlenosti	15,2	14,7	14,4	14,1	13,7
Ukupan priliv SDI % BDP	18,6	18,7	19,0	18,3	17,4
Domaći krediti (kompanije i stanovništvo)	7,4	4,0	4,0	4,0	4,9

BDP (u mil. €)	4803,3		4997,1		5197,6		5454,3	
Budžet Crne Gore	2019		2020		2021		2022	
	mil. €	% GDP	mil. €	% GDP	mil. €	% GDP	mil. €	% GDP
Izvorni prihodi	1834,0	38,2	1931,5	38,7	1919,32	36,9	1940,35	35,6
Porezi	1122,7	23,4	1172,3	23,5	1207,7	23,2	1239,0	22,7
Porez na dohodak fizičkih lica	120,2	2,5	124,3	2,5	129,2	2,5	130,4	2,4
Porez na dobit pravnih lica	71,2	1,5	73,8	1,5	76,1	1,5	77,6	1,4
Porez na promet nepokretnosti	1,9	0,0	1,9	0,0	1,9	0,0	2,0	0,0
Porez na dodatu vrijednost	657,9	13,7	688,6	13,8	709,9	13,7	730,2	13,4
Akcize	234,8	4,9	246,2	4,9	252,5	4,9	259,8	4,8
Porez na međunarodnu trgovinu i transakcije	27,2	0,6	27,7	0,6	28,2	0,5	28,9	0,5
Ostali državni prihodi	9,5	0,2	9,7	0,2	9,9	0,2	10,1	0,2
Doprinosi	534,2	11,1	528,3	10,6	530,6	10,2	536,3	9,8
Doprinosi za penzijsko i invalidsko osiguranje	327,9	6,8	330,5	6,6	334,8	6,4	340,1	6,2
Doprinosi za zdravstveno osiguranje	178,9	3,7	169,1	3,4	166,1	3,2	167,2	3,1
Doprinosi za osiguranje od nezaposlenosti	15,0	0,3	15,8	0,3	16,3	0,3	15,6	0,3
Ostali doprinosi	12,5	0,3	12,9	0,3	13,3	0,3	13,4	0,2
Takse	15,3	0,3	15,7	0,3	16,1	0,3	16,6	0,3
Naknade	31,4	0,7	99,5	2,0	65,9	1,3	48,1	0,9
Ostali prihodi	77,4	1,6	54,1	1,1	55,2	1,1	56,6	1,0
Primici od otplate kredita	8,5	0,2	8,7	0,2	8,9	0,2	8,9	0,2
Donacije	44,5	0,9	53,0	1,1	35,0	0,7	35,0	0,6
Izdaci	1976,6	41,2	1931,4	38,7	1831,62	35,2	1871,35	34,3
Tekuća budžetska potrošnja	1680,7	35,0	1698,2	34,0	1714,62	33,0	1732,25	31,8
Tekući izdaci	846,7	17,6	859,5	17,2	861,1	16,6	858,3	15,7
Bruto zarade i doprinosi na teret poslodavca	472,1	9,8	469,9	9,4	469,0	9,0	469,0	8,6
Ostala lična primanja	15,1	0,3	15,6	0,3	15,5	0,3	15,6	0,3
Rashodi za materijal i usluge	99,8	2,1	102,7	2,1	105,0	2,0	107,6	2,0
Tekuće održavanje	23,1	0,5	23,1	0,5	23,5	0,5	23,8	0,4
Kamate	95,8	2,0	104,8	2,1	97,0	1,9	88,6	1,6
Renta	9,8	0,2	8,8	0,2	9,7	0,2	9,7	0,2
Subvencije	30,8	0,6	44,0	0,9	45,5	0,9	45,5	0,8
Ostali izdaci	41,2	0,9	43,5	0,9	42,9	0,8	42,5	0,8
Kapitalni izdaci u tekućem budžetu	59,1	1,2	47,1	0,9	53,0	1,0	56,0	1,0
Transferi za socijalnu zaštitu	557,8	11,6	571,9	11,4	584,9	11,3	595,3	10,9
Prava iz oblasti socijalne zaštite	81,0	1,7	83,3	1,7	83,8	1,6	84,3	1,5
Sredstva za tehnološke viškove	18,2	0,4	18,9	0,4	19,5	0,4	19,0	0,3
Prava iz oblasti penzijskog i invalidskog osiguranja	429,0	8,9	439,0	8,8	449,0	8,6	459,0	8,4
Ostala prava iz oblasti zdravstvene zaštite	19,0	0,4	19,0	0,4	20,0	0,4	20,0	0,4
Ostala prava iz oblasti zdravstvenog osiguranja	10,6	0,2	11,6	0,2	12,6	0,2	13,0	0,2
Transferi institucijama pojedincima nevladinom i javnom sektoru	220,9	4,6	231,1	4,6	233,1	4,5	243,1	4,5
Kapitalni budžet	295,9	6,2	233,2	4,7	117,0	2,3	139,1	2,6
Pozajmice i krediti	2,3	0,0	2,3	0,0	2,6	0,0	2,6	0,0
Rezerve	25,0	0,5	18,0	0,4	18,0	0,3	18,0	0,3
Otplata garancija	9,4	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Otplata obaveza iz prethodnog perioda	18,5	0,4	15,5	0,3	15,0	0,3	15,0	0,3
Neto povećanje obaveza	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Suficit/ Deficit	-142,6	-2,97	0,1	0,0	87,7	1,7	69,0	1,3
Korigovani deficit/ suficit	-142,6	-3,0	0,1	0,0	87,7	1,7	69,0	1,3
Primarni deficit	-46,8	-1,0	105,0	2,1	184,7	3,6	157,6	2,9
Otplata duga	373,6	7,8	529,4	10,6	398,1	7,7	252,1	4,6
Otplata duga rezidentima	44,1	0,9	110,2	2,2	49,2	0,9	25,7	0,5
Otplata duga nerezidentima	329,5	6,9	419,2	8,4	348,9	6,7	226,4	4,2
Otplata obaveza iz prethodnog perioda	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Izdaci za kupovinu hartija od vrijednosti	40,2	0,8	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Nedostajuća sredstva	-556,4	-11,6	-529,4	-10,6	-310,4	-6,0	-183,2	-3,4
Finansiranje	556,4	11,6	529,4	10,6	310,4	6,0	183,2	3,4
Pozajmice i krediti iz domaćih izvora	180,0	3,7	50,0	1,0	50,0	1,0	50,0	0,9
Pozajmice i krediti iz inostranih izvora	190,4	4,0	473,4	9,5	254,4	4,9	127,2	2,3
Prihodi od privatizacije	6,0	0,1	6,0	0,1	6,0	0,1	6,0	0,1
Povećanje/smanjenje depozita	180,0	3,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

BDP (u mil. €)	4803,3		4997,1		5197,6		5454,3	
Lokalna samouprava	2019		2020		2021		2022	
	mil.€	% BDP	mil.€	% BDP	mil.€	% BDP	mil.€	% BDP
Izvorni prihodi	240,11	5,00	251,18	5,03	257,56	5,15	260,44	5,21
Porezi	165,0	3,44	169,0	3,38	172,4	3,45	174,9	3,50
Porez na dohodak fizičkih lica	50,32	1,05	52,93	1,06	55,23	1,11	56,33	1,13
Porez na promet nepokretnosti	16,76	0,35	17,10	0,34	17,27	0,35	17,62	0,35
Lokalni porezi	97,96	2,04	98,94	1,98	99,93	2,00	100,92	2,02
Takse	5,90	0,12	6,02	0,12	6,14	0,12	6,27	0,13
Naknade	50,27	1,05	55,00	1,10	57,00	1,14	57,00	1,14
Ostali prihodi	14,90	0,31	15,19	0,30	15,50	0,31	15,81	0,32
Primici od otplate kredita	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Donacije	4,00	0,08	6,00	0,12	6,50	0,13	6,50	0,13
Izdaci	199,29	4,15	207,29	4,15	213,83	4,28	216,22	4,33
Tekuća potrošnja lokalne samouprave	145,3	3,02	148,3	2,97	152,8	3,06	155,2	3,11
Tekući izdaci	86,52	1,80	88,60	1,77	91,73	1,84	93,12	1,86
Bruto zarade i doprinosi na teret poslodavca	51,63	1,07	53,18	1,06	54,78	1,10	55,60	1,11
Ostala lična primanja	3,61	0,08	3,69	0,07	3,76	0,08	3,83	0,08
Rashodi za materijal i usluge	15,98	0,33	16,14	0,32	16,46	0,33	16,71	0,33
Tekuće održavanje	5,45	0,11	5,56	0,11	5,67	0,11	5,76	0,12
Kamate	3,40	0,07	3,47	0,07	4,65	0,09	4,72	0,09
Renta	0,64	0,01	0,65	0,01	0,63	0,01	0,64	0,01
Subvencije	1,55	0,03	1,58	0,03	1,31	0,03	1,33	0,03
Ostali izdaci	4,25	0,09	4,34	0,09	4,46	0,09	4,52	0,09
Transferi za socijalnu zaštitu	0,42	0,01	0,43	0,01	0,88	0,02	0,89	0,02
Transferi inst. pojedincima NVO i javnom sektoru	53,42	1,11	54,22	1,09	55,04	1,10	55,86	1,12
Kapitalni budžet	54,00	1,12	59,00	1,18	61,00	1,22	61,00	1,22
Pozajmice i krediti	1,59	0,03	1,62	0,03	1,67	0,03	1,72	0,03
Otplata neizmirenih obaveza iz prethodnog perioda	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Rezerve	3,35	0,07	3,4	0,07	3,5	0,07	3,6	0,07
Otplata garancija	0,0	0,00	0,0	0,00	0,0	0,00	0,0	0,00
Neto povećanje obaveza	0,0	0,00	0,0	0,00	0,0	0,00	0,0	0,00
Suficit/deficit	40,82	0,85	43,89	0,88	43,73	0,88	44,22	0,88
Korigovani suficit/dficit	40,82	0,85	43,89	0,88	43,73	0,88	44,22	0,88
Primarni deficit	44,22	0,92	47,35	0,95	48,38	0,97	48,95	0,98
Otplata duga	67,00	1,39	63,00	1,26	58,00	1,16	53,00	1,06
Otplata glavnice rezidentima	13,0	0,27	14,0	0,28	14,0	0,28	14,0	0,28
Otplata glavnice nerezidentima	4,0	0,08	4,0	0,08	4,0	0,08	4,0	0,08
Otplata obaveza iz prethodnog perioda	50,0	1,04	45,0	0,90	40,0	0,80	35,0	0,70
Izdaci za kupovinu hartija od vrijednosti	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Nedostajuća sredstva	-26,18	-0,55	-19,11	-0,38	-14,27	-0,29	-8,78	-0,18
Finansiranje	26,18	0,55	19,11	0,38	14,27	0,29	8,78	0,18
Pozajmice i krediti iz domaćih izvora	8,0	0,17	8,0	0,16	8,0	0,16	8,0	0,16
Pozajmice i krediti iz inostranih izvora	4,0	0,08	4,0	0,08	4,0	0,08	4,0	0,08
Prihodi od privatizacije i prodaje imovine	7,00	0,15	7,00	0,14	7,00	0,14	7,00	0,14
Korišćenje depozita lokalne samouprave	-1,82	-0,04	-8,89	-0,18	-13,73	-0,27	-19,22	-0,38
Transferi iz budžeta CG	9,0	0,19	9,0	0,18	9,0	0,18	9,0	0,18

BDP (u mil. €)	4803,3		4997,1		5197,6		5454,3	
Javna potrošnja	2019		2020		2021		2022	
	mil.€	% BDP	mil.€	% BDP	mil.€	% BDP	mil.€	% BDP
Izvorni prihodi	2074,15	43,2	2182,71	43,7	2176,89	41,9	2200,79	40,3
Porezi	1287,71	26,8	1341,26	26,8	1380,14	26,6	1413,87	25,9
Porez na dohodak fizičkih lica	170,56	3,6	177,26	3,5	184,43	3,5	186,74	3,4
Porez na dobit pravnih lica	71,19	1,5	73,84	1,5	76,09	1,5	77,56	1,4
Porez na promet nepokretnosti	18,63	0,4	18,99	0,4	19,20	0,4	19,59	0,4
Porez na dodatu vrijednost	657,91	13,7	688,64	13,8	709,89	13,7	730,18	13,4
Akcize	234,80	4,9	246,25	4,9	252,49	4,9	259,81	4,8
Porez na međunarodnu trgovinu i transakcije	27,17	0,6	27,67	0,6	28,24	0,5	28,94	0,5
Lokalni porezi	97,96	2,0	98,94	2,0	99,93	1,9	100,92	1,9
Ostali državni porezi	9,50	0,2	9,68	0,2	9,87	0,2	10,12	0,2
Doprinosi	534,21	11,1	528,29	10,6	530,59	10,2	536,27	9,8
Takse	21,22	0,4	21,71	0,4	22,24	0,4	22,86	0,4
Naknade	81,66	1,7	154,48	3,1	122,86	2,4	105,06	1,9
Ostali prihodi	92,34	1,9	69,27	1,4	70,69	1,4	72,38	1,3
Primici od otplate kredita	8,51	0,2	8,69	0,2	8,86	0,2	8,86	0,2
Donacije	48,48	1,0	59,00	1,2	41,50	0,8	41,50	0,8
Javna potrošnja	2175,93	45,3	2138,69	42,8	2045,46	39,4	2087,58	38,3
Tekuća javna potrošnja	1826,00	38,0	1846,53	37,0	1867,46	35,9	1887,48	34,6
Tekući izdaci	933,19	19,4	948,13	19,0	952,82	18,3	951,44	17,4
Bruto zarade i doprinosi na teret poslodavca	523,69	10,9	523,07	10,5	523,80	10,1	524,62	9,6
Ostala lična primanja	18,69	0,4	19,26	0,4	19,26	0,4	19,43	0,4
Rashodi za materijal i usluge	115,76	2,4	118,87	2,4	121,46	2,3	124,26	2,3
Tekuće održavanje	28,57	0,6	28,68	0,6	29,17	0,6	29,56	0,5
Kamate	99,15	2,1	108,29	2,2	101,65	2,0	93,37	1,7
Renta	10,46	0,2	9,47	0,2	10,33	0,2	10,34	0,2
Subvencije	32,36	0,7	45,55	0,9	46,81	0,9	46,83	0,9
Ostali izdaci	45,45	0,9	47,87	1,0	47,33	0,9	47,02	0,9
Kapitalni izdaci tekućeg budžeta	59,06	1,2	47,08	0,9	53,00	1,0	56,00	1,0
Transferi za socijalnu zaštitu	558,26	11,6	572,29	11,5	585,79	11,3	596,20	10,9
Prava iz oblasti socijalne zaštite	81,41	1,7	83,74	1,7	84,69	1,6	85,20	1,6
Sredstva za tehnološke viškove	18,20	0,4	18,90	0,4	19,50	0,4	19,00	0,3
Prava iz oblasti penzijskog i invalidskog osiguranja	429,03	8,9	439,03	8,8	449,00	8,6	459,00	8,4
Ostala prava iz oblasti zdravstvene zaštite	19,00	0,4	19,00	0,4	20,00	0,4	20,00	0,4
Ostala prava iz oblasti zdravstvenog osiguranja	10,63	0,2	11,63	0,2	12,60	0,2	13,00	0,2
Transferi instit. pojed. NVO i javnom sektoru	274,37	5,7	285,30	5,7	288,11	5,5	298,94	5,5
Kapitalni budžet	349,93	7,3	292,15	5,8	178,00	3,4	200,10	3,7
Kapitalni budžet CG	295,93	6,2	233,15	4,7	117,00	2,3	139,10	2,6
Kapitalni budžet lokalne samouprave	54,00	1,1	59,00	1,2	61,00	1,2	61,00	1,1
Pozajmice i krediti	3,87	0,1	3,90	0,1	4,22	0,1	4,27	0,1
Rezerve	28,35	0,6	21,42	0,4	21,52	0,4	21,63	0,4
Otplata garancija	9,43	0,2	0,00	0,0	0,00	0,0	0,00	0,0
Neto povećanje obaveza	0,00	0,0	0,00	0,0	0,00	0,0	0,00	0,0
Otplata obaveza iz prethodnog perioda	18,53	0,4	15,50	0,3	15,00	0,3	15,00	0,3
Suficit/deficit	-101,78	-2,1	44,02	0,9	131,43	2,5	113,22	2,1
Korigovani suficit/deficit	-101,78	-2,1	44,02	0,9	131,43	2,5	113,22	2,1
Primarni deficit	-2,63	-0,1	152,31	3,0	233,08	4,5	206,59	3,8
Otplata duga	440,60	9,2	592,38	11,9	456,11	8,8	305,15	5,6
Otplata glavnice rezidentima	57,10	1,2	124,21	2,5	63,20	1,2	39,73	0,7
Otplata glavnice nerezidentima	333,50	6,9	423,17	8,5	352,91	6,8	230,42	4,2
Otplata obaveza iz prethodnog perioda	50,00	1,0	45,00	0,9	40,00	0,8	35,00	0,6
Izdaci za kupovinu hartija od vrijednosti	40,22	0,84	0,15	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Nedostajuća sredstva	-582,60	-12,1	-548,51	-11,0	-324,68	-6,2	-191,93	-3,5
Finansiranje	582,60	12,1	548,51	11,0	324,68	6,2	191,93	3,5
Pozajmice i krediti iz domaćih izvora	188,00	3,9	58,00	1,2	58,00	1,1	58,00	1,1
Pozajmice i krediti iz inostranih izvora	194,42	4,0	477,40	9,6	258,41	5,0	131,15	2,4
Prihodi od privatizacije i prodaje imovine	13,00	0,3	13,00	0,3	13,00	0,3	13,00	0,2
Transferi iz budžeta CG	9,00	0,2	9,00	0,2	9,00	0,2	9,00	0,2
Korišćenje depozita države	178,18	3,7	-8,89	-0,2	-13,73	-0,3	-19,22	-0,4